

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA nr. 3 (20), 2015

DĂJĂ VU DESCENTRALIZARE, AUTONOMIE LOCALĂ ȘI REFORMA APL LA... PAȘTELE CAILOR!

Acest articol a fost scris înaintea precedentului scrutin, alegerile locale generale din 2011. La distanță de patru ani, febra alegerilor ne-a cuprins din nou pe toți: de la politicieni la oamenii simpli, de la edili locali la funcționari de rang înalt. Dar ce s-a schimbat în această perioadă, astfel încât să putem spune cu mâna pe inimă că viața în satele și orașele noastre s-a îmbunătățit calitativ, că primarii au competențe și pârghii suficiente pentru a îndeplini doleanțele alegătorilor? În timp ce oficialii europeni îndeamnă clasa politică și guvernarea să accelereze reformele în administrația publică locală, singurii care sunt aleși direct de popor – primarii, se confruntă în anul 2015 cu probleme pe care le semnalau cu 4, 8 sau chiar 12 ani în urmă. Mai avem încă o strategie clară, iar grandiosul plan de acțiuni a expirat fără să fie pus în aplicare. Avem un început de reformă a finanțelor locale, dar aceasta riscă să fie compromisă din cauza lipsei de continuitate. Deci, avem DĂJĂ VU.

CE SE ÎNTÂMPLĂ ȘI ÎNCOTRO MERGEM CU ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ, STIMAȚI FOȘTI ȘI ACTUALI GUVERNANȚI?

În ultima perioadă suntem martorii unei activizări pe direcția administrației publice locale. Politicieni, membri ai guvernului, experți, jurnaliști etc., toți și-au amintit brusc de administrația publică locală, de problemele ei și se plimbă prin

țară, la televiziuni și mass-media cu promisiuni și manifestări de respect față de autoritățile locale. În același timp, primarii, președinții de raion, personalități din teritoriu au devenit peste noapte foarte atractivi și sunt vânați de toate forțele politice, în acest sens fiind folosite orice mijloace devenite „normale” (pentru Republica Moldova) și „testate” cu succes pe parcursul anilor precedenți de toate guvernările anterioare: metode administrative, financiare, economice, politice, mediatice etc.

PE CINE INTERESEAZĂ ȘI CUI ÎI PASĂ DE AUTORITĂȚILE LOCALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA?

Astfel, bieții colegi primari, nici nu știu ce să facă, fiind șantajați și presați din toate părțile ca să accepte ofertele generoase (la prima vedere) a forțelor politice, dar, care, de obicei, nu au niciun conținut real și importantă practică ulterioară alegerilor. În pofida tuturor promisiunilor și îndată ce se finalizează alegerile locale, interesul față de APL din partea mai marilor lumii scade brusc și primarii rămân singuri cu problemele lor, cu excepția unor pomeni cu caracter electoral pe care doar unii reușesc să le dezbată, dar care niciodată nu sunt suficiente.

FĂRĂ BANI ȘI FĂRĂ ÎMPUTERNICIRI, MULȚI PRIMARI REGRETĂ CĂ AU FOST ALEȘI ÎN FUNCȚII!

În acest sens, se uită că, spre deosebire de alegerile parlamentare, activitatea la nivel local este și trebuie să fie cu mult mai puțin politizată și rolul factorului politic este foarte redus, oamenii cunoscând candidații și apreciindu-i nu după apartenență politică, ci după calitățile morale, modul de viață, autoritate și rezultatele obținute în calitate de primar sau la locul de serviciu.

Dar mai grav și alarmant, în situația actuală, pentru întregul sistem al administrației publice locale, este faptul că o bună parte de reprezentanți ai administrației locale de înaltă calificare și cu o vastă experiență: primari și funcționari din cadrul primăriilor, nu mai doresc să continue activitatea în cadrul administrației locale în condițiile actuale, care este sub orice critică la capitolul cadrul legal, competențe, finanțe, motivare și remunerare etc.

Pe acest fundal trezește o anumită stare de compasiune mulțimea de pretendenți noi la funcția de primar, care avem impresia că habar nu au ce înseamnă în condițiile Republicii Moldova să fi primar, care aparent este autoritate publică locală, dar de fapt

Continuare în pag. 2

CITATUL LUNII

PIRKKA TAPIOLA,
ȘEFUL
DELEGAȚIEI UE
ÎN RM:

**“LEGILE
SUNT LEGI
ȘI NU LE POTI
SCHIMBA
PENTRU CĂ AȘA
ÎȚI CONVINE
ÎN ACEL
MOMENT!”**

NU EXISTĂ ȘI NU AR TREBUI SĂ EXISTE O CONEXIUNE ÎNTRE ALEGERILE LOCALE ȘI REFORMA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ! A FOST OPINIA FOARTE IMPORTANTĂ A AMBASADORULUI UE LA CHIȘINĂU, EXPRIMATĂ ÎN CADRUL UNEI CONFERINȚE PRIVIND EVOLUȚIILE REPUBLICII MOLDOVA PE CALEA REFORMELOR. ASTFEL, PE LÂNGĂ RESTANȚELE PE CARE LE AU AUTORITĂȚILE LA AȘA CAPITOLE PRECUM – LUPȚA CU CORUPȚIA, REFORMAREA PROCURATURII, SITUAȚIA DIN DOMENIUL FINANCIAR-BANCAR, PIRKKA TAPIOLA A PUS PUNCTELE PE “I” ȘI A MENȚIONAT CĂ SCRUTINUL LOCAL NU POATE FI ORGANIZAT ATUNCI CÂND LE CONVINE POLITICENILOR.

**ALEGERILE LOCALE:
EXERCITIU PUBLIC SAU
INTERES POLITIC? FILMUL
UNEI DECIZII INFLUENȚATĂ
DE SOCIETATEA CIVILĂ,
VEDEȚI ÎN PAGINA 5**

este în același timp: administrator de școli, măturător de străzi, polițist, pompier, asistent social, medic, lăcăță la ușa judecătorilor, procuraturii, CCCEC, și altor instanțe, scriitor (autor) de proiecte, dactilograf și secretar al ministerelor, cerșetor, care umbilă cu mâna întinsă pe la raion, ministerul finanțelor, partide politice, donatori; obiect al controalelor și presiunilor din partea mulțimii de organe de control; dosare penale sau administrative garantate după cel mult 6 luni de activitate în condițiile unui cadru legal actual imperfect și confuz; familii fără soții sau soți care se „cunună”, vorba unui primar, cu primăriile (am adăuga aici: cu procuratura, judecătoriile, ministerul finanțelor, furnizori și agenția achizițiilor publice, partide politice etc.) și duc de acasă bani și tot ce se poate, pentru a face față numeroaselor probleme și sarcini fără acoperire financiară din partea guvernului.

SĂ FII PRIMAR ÎNSEAMNĂ SĂ FII ȘI MĂTURĂTOR, ȘI MEDIC, ȘI POLITIST, ȘI POMPIER, ȘI ASISTENT SOCIAL, ȘI DACTILOGRAF, ȘI CHIAI CERȘETOR!

La toate acestea, trebuie de adăugat atitudinea superficială și arogantă a multor reprezentanți ai administrației centrale față de autoritățile locale, care cu orice ocazie încearcă să pună responsabilitatea pentru nereușitele lor pe umerii autorităților locale. În acest sens, sistematic auzim din partea demnitarilor de stat că primarii sunt responsabili și de vină pentru calamitățile naturale, drumurile naționale, pentru asistența socială, educație, recruți, pompieri etc. Aceasta, fără ca, cei care îi învinuiesc pe primari, să-și dea seama că în majoritatea cazurilor respective, administrația locală conform legii nici nu trebuie să se ocupe cu astfel de atribuții; că ei nu au capacități funcționale și financiare pentru a realiza ceea ce se cere; că anume autoritățile centrale sunt responsabile pentru cadrul legal imperfect, subfinanțarea administrației locale și capacitățile administrative limitate ale administrației locale.

Dar, în general, o astfel de atitudine din partea administrației centrale trebuie considerată drept una ireponsabilă și necompetentă, deoarece contravine tuturor normelor legale actuale pe care se bazează activitatea administrației locale.

Un lucru, pe de o parte amuzant, dar pe de altă parte foarte trist, este că în prezent foarte multă lume vorbește despre administrație locală și problemele sale, dar fără ca să-i întrebe anume pe cei pe care-i vizează subiectele date – reprezentanții APL. Suntem martori la mai multe emisiuni radio și TV la care participă guvernanți, foști și actuali politicieni, politologi, sociologi etc. care își expun părerea pe problemele APL. Însă nu sunt invitați, cu unele excepții, primari, președinți de raioane, consilieri locali etc. din teritoriu, care în realitate și nu pe auzite cunosc esența problemelor și situației din domeniul APL.

De fapt, nu trebuie să ne mire acest fapt deoarece de 20 de ani în Republica Moldova toate reformele și legile care s-au adoptat, s-au făcut fără ca să fie întrebate și consultate autoritățile locale. De sus în jos. La noi întotdeauna cei de la parlament, guvern și ministere au știut și știu mult mai bine, decât cei din primarii și consilierii locale teritoriu, de ce au nevoie comunitățile locale. Poate de aceea am avut atâtea reforme fără succes și poate de atâtea avem o grămadă de strategii, legi, programe de guvernare care așa și au rămas doar pe hârtie. Poate de aceea, autoritățile publice locale sunt tratate de cele din administrația centrală cu superioritate și aroganță. **Din păcate, până în prezent la noi în țară factorii decizionali nu au înțeles un lucru de acum evident : guvernarea locală și cea centrală sunt două părți indispensabile și interdependente a guvernării publice naționale și nu poate o parte să fie mai bună și să funcționeze bine dacă cealaltă este în incapacitate; niciun program de guvernare, o strategie, lege, program etc., oricât de bune și perfecte ar fi, nicio dezvoltare reală socială și economică a țării în întregime nu va putea fi realizată fără o administrație publică locală puternică și fără implicarea ei reală și efectivă în procesul decizional din țară. Credem că experiența de mai bine de 20 de ani a Republicii Moldova și lipsa de progrese reale în domeniul dezvoltării social-economice este un exemplu foarte explicit în acest sens.**

O speranță mare pentru administrația locală a reprezentat venirea la putere a unei noi guvernări care a promis și chiar a inclus în programul său de guvernare, în calitate de prioritate, consolidarea autonomiei locale și

descentralizarea. Mai mult ca atât, de la cele mai înalte tribune (parlamentare și guvernamentale) autorităților locale s-a promis că va fi demontată „așa numita” verticală a puterii instaurată pe parcursul perioadei anterioare, care a distrus de fapt administrația publică locală, transformând-o într-o anexă dependentă în totalitate de cea centrală.

TOATE OALELE SE SPARG DE CAPETELE DIN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ!

Însă, cum ne-am convins, în Republica Moldova una este să promiți și cu totul alta este să te ții de promisiuni și să faci ceva concret. Cat timp deja a trecut, dar până în prezent și cu unele excepții, nicio acțiune concretă nu s-a realizat pentru îmbunătățirea situației administrației locale. Doar din nou strategii, planuri de acțiuni, proiecte de legi...toate fără finalitate și iar administrația locală activează în continuare într-un cadru legal și instituțional confuz; în multe domenii absolut depășit și contrar reglementărilor din domeniul APL: protecție socială, educație, sănătate, finanțe etc. Aceasta, în pofida faptului că printre actualii deputați se numără mai mulți experți independenți, primari, președinți de raioane și alți reprezentanți de vază ai administrației locale care cunosc bine starea dezastruoasă a lucrurilor din domeniul administrației locale și înainte de a deveni aleși ai poporului promiteau marea și sarea primarilor.

Mai mult ca atât, nimic nu s-a schimbat nici după conținut în atitudinea autorităților centrale față de cele locale. Formalitatea și superficialitatea - fiind principalele caracteristici ale relației între guvernarea centrală și cea locală. Practicile ale regimului anterior, fiind păstrate și aplicate în continuare.

În acest context, întrebarea noastră față de guvernanți este următoarea: Oare de ce atunci când s-au adoptat toate aceste cazuri nu se consultă cu administrația locală și se acționează în mod unilateral? De ce, odată cu măsurile administrative și reducerile de finanțări pentru autoritățile locale, nu se prevăd și niște măsuri compensatorii și reforme consecutive care ar diminua efectul negativ al acțiunilor guvernamentale respective? De ce, atunci când este necesar de a reduce cheltuielile bugetului public, atenția ministerului finanțelor se orientează în primul rând la sursele de finanțare ale autorităților locale, dar nu și asupra celor destinate activității administrației centrale? De ce, la urma urmei, continuă practica stabilită de zeci de ani ale guvernărilor anterioare, de a nu respecta LEGEA??? Carta Europeană a Autonomiei Locale (art. 4 și 9), Constituția (art.109), Legea administrației publice locale (art.6 și 81), Legea descentralizării (art.1), Legea finanțelor publice locale (art. 3) etc. care, expres, prevăd obligația de a implica și consulta efectiv autoritățile locale și asociațiile sale în toate problemele ce le vizează.

DE 20 DE ANI, ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ ESTE CENUȘĂREASA REPUBLICII MOLDOVA!

Astfel, în prezent, situația în domeniul administrației locale este gravă la toate capitolele fiind caracterizată prin următoarele particularități:

- Cadru legal, instituțional și financiar care cu anii nu este corelat și ajustat de către administrația centrală;
- Sistem în care toate pârgurile adminis-

trative și financiare disponibile în stat sunt în mâinile administrației centrale, iar majoritatea responsabilităților de realizare – pe umerii APL;

- Sistem unde reformele administrației locale se fac fără administrația locală sau în cel mai bun caz cu implicarea ei formală;
- Sistem care stimulează turismul politic și în care politicienii și guvernanții își amintesc de primari și administrația locală doar în preajma alegerilor locale, pentru ca, ulterior, să uite de ei;
- Sistem care nu stimulează competența și inițiativa celor ce vin în APL ci, dimpotrivă, face tot posibilul ca persoanele competente să nu ajungă sau să abandoneze APL;
- Sistem în care APL sunt controlate și supravegheate de o mulțime de organe. Pe când cea centrală, de facto, este în afara oricărui control real;
- Sistem, în care reiese că cei mai corupți sunt primarii, învățătorii, medicii etc. care primesc salarii mizere. Iar cei mai curați și necorupți sunt: miniștrii, parlamentarii și alți demnitari de stat. Să fie oare așa?;
- Sistem în care ministerele trăiesc după reguli proprii, fără a ține cont că mai există alte domenii și legi, iar scrisorile și circularele proprii sunt mai presus decât orice lege;
- Sistem în care demnitarilor de stat și funcționarii din cadrul ministerelor habar nu au de nevoile APL și modul cum este organizată și funcționează administrația locală.

În acest context, ne miră discuțiile inițiate de autorități privind excluderea Republicii Moldova de sub monitorizarea Consiliului European, în situația când la capitolul democrație și guvernare locală încă nu avem înregistrate progrese palpabile. Acesta fiind unul din domeniile de restanță important și criticat sistematic din partea Consiliului European începând cu anul 2001. În acest sens, dacă pe dimensiunea drepturilor omului, justiție și libertatea presei pot fi văzute anumite progrese, pe cel al consolidării autonomiei locale există doar declarații de intenții și nimic concret.

Mai mult ca atât, nu putem înțelege de ce problematica descentralizării și consolidării autonomiei locale, lipsește, cu unele excepții mici, din sfera interesului factorilor decizionali naționali și internaționali. De ce reprezentanții administrației locale nu sunt incluși în grupurile de lucru relevante în cadrul procesului de negociere a acordului de asociere cu UE, a programelor de asistență precum și alt acorduri și programe internaționale. Reforma administrației publice, inclusiv celei locale, creșterea capacității administrative, dezvoltarea regională, atragerea de fonduri, dezvoltarea economică, socială etc., include în mod indispensabil și dimensiunea locală, fiind domenii de interes și aplicabilitate deosebită și pentru autoritățile locale.

Prin urmare, în prezent, autoritățile locale din Republica Moldova, de rând cu anumite acțiuni de ordin strategic, au nevoie și așteaptă în regim de urgență nu promisiuni, ci acțiuni și fapte concrete din partea autorităților centrale, orientate spre perfecționarea cadrului legal și creșterea capacităților lor instituționale și financiare. Oare vor fi înțelese și auzite autoritățile locale în sfârșit de către guvernanți? Sau iarăși, dlor foști și actuali guvernanți ne ducem în alegeri locale cu promisiuni și speranțe într-un viitor frumos, iluzoriu?

Editorial de Viorel FURDUI,
director executiv CALM

24 martie 2010

REVOLUTIA LOCALĂ BATE PASUL PE LOC!

PRIMARII AU DESCENTRALIZARE "PE BUCĂȚI" ȘI AUTONOMIE LEGATĂ LA MÂINI!

Primarii din mai multe localități declară că întâmpină dificultăți în implementarea Legii finanțelor publice locale, care a intrat în vigoare la începutul acestui an în toate localitățile din țară. Edilii susțin că legea este una bună și le facilitează activitatea, dar vin cu mai multe recomandări către autoritățile centrale pentru a înlătura piedicile cu care se confruntă. Aleșii locali din RM susțin că pentru aplicarea eficientă a legii privind finanțele publice locale, Parlamentul nou ales trebuie să voteze neîntârziat un set întreg de legi restante.

Primarii au semnalat o serie de probleme grave care pun în dificultate asigurarea bunei funcționări a instituțiilor publice locale: grădinițe, instituții sociale, culturale etc. În special, este vorba despre lipsa lichidităților la început de an, acordarea scutirilor de impozite din contul bugetelor locale fără acoperirea lor, raportare dublă, imixtiunea direcțiilor raionale financiare, neluarea în considerație la calcularea transferurilor a proceselor inflaționiste și creșterii prețurilor, refuzul agenților economici de a aproviziona instituțiile publice cu produse alimentare în rezultatul devalorizării leului și sistemul de achiziții publice rigid etc.

În opinia majorității edililor locali, cauza principală a acestei situații dificile în care au ajuns autoritățile publice locale, este blocarea implementării etapei următoare a reformei finanțelor locale, și anume cea a consolidării veniturilor fiscale.

În rezultatul acestei situații și lipsei de finalitate/continuitate a reformei finanțelor locale, descentralizarea financiară și întregul proces de descentralizare riscă să fie compromis definitiv.

În urma mai multor discuții, primarii, sub egida CALM, au identificat numeroase probleme, au formulat propuneri pentru factorii decizionali și au solicitat organizarea în regim de urgență a audierilor publice în cadrul Comisiei Parlamentare Administrație Publică, Dezvoltare Regională, Mediu și Schimbări Climatice, întâlnire care a avut loc în data de 18 martie și în cadrul căreia au fost punctate mai multe aspecte care îngreunează aplicarea Legii Finanțelor Locale.

PRIMARII, DIN NOU PE BARRICADE!

În cadrul întrunirii, mediată de Comisia administrație publică, dezvoltare regională și schimbări climatice, în frunte cu fostul primar de Soroca, Elena Bodnarenco, Legea privind achizițiile publice a fost completată cu amendamente în scopul de a spori eficiența în gestionarea banilor publici. Cea mai importantă modificare ține de definirea categoriilor de agenți economici, întrucât sub incidența legii anterioare nu cădeau întreprinderile cu capital de stat și cele care au participația de stat.

Grigore COBZAC, membru Comisie parlamentară:

NOI AM AJUNS ÎN CONSENS CU AUTORII!"

"Noi am ajuns la un consens cu autorii. Cred că aici este de lucru, deoarece cadrul legal ne-ar permite la moment ca să cadă sub incidența legii numai acele întreprinderi care au 50 plus o acțiune, dar pentru perspectivă noi credem că toate acele întreprinderi care au măcar un leu ca și participație în fondul statutar, ele trebuie să cadă sub incidența legii."

Proiectul mai prevede că serviciile poștale, de transport, de alimentare cu apă și canalizare sau asigurarea cu electricitate să fie procurate de către autoritățile locale în baza unor acte normative care vor fi adoptate ulterior legii. De asemenea, a fost redus termenul de contestare a licitațiilor de achiziții publice și a fost stabilită o garanție în mărime de 3% pentru ofertele publice. Mai mulți reprezentanți ai autorităților publice locale susțin că unele amendamente complică procedura de achiziții publice, care și așa decurge destul de anevoios. În plus, este stabilit un prag prea mic pentru achizițiile directe și acest lucru este în detrimentul bugetului local.

Alexei BUSUIOC, primar de Capaclia:

"TREBUIE SĂ TRECEM TOATĂ PROCEDURA ACEASTA NUMAI DE DRAGUL ACHIZIȚIILOR PUBLICE CARE NE-AU FĂCUT PRAGUL ACESTA!"

"La noi ce iese? Câștigă firma X de la Chișinău, a luat toți banii și a plecat la Chișinău și noi am rămas iarăși, într-un el, în afara procesului. Sigur, un lucru benefic este că avem acea construcție, care rămâne în sat, dar banii au plecat din sat. Și sunt ai noștri, și e mult mai ieftin. Reiese că trebuie să trecem toată procedura aceasta numai de dragul achizițiilor publice care ne-au făcut pragul acesta. În plus, rapoartele financiare, în loc să le facem direct prin forma electronică, cu Ministerul Finanțelor, noi comunicăm cu secția de finanțe din raion. Bariera care există acuma este secția aceasta, direcția de finanțe, căreia trebuie să raportăm. Absolut tot trebuie să coordonăm cu ei. Trezoreria trebuie să existe, pentru că aceștia sunt banii publici, dar totuși noi pleдем pentru forma digitală, adică să avem cât mai puțin contact cu tot felul de șefi. Pentru că un șef se simte șef doar atunci când vine cineva, îi bate la ușă, îi stă la ușă cu rugăminți și așa mai departe. Noi lucrurile acestea vrem să le evităm ca să nu să se mai simtă cineva șef. Avem forma digitală, am făcut transferul prin calculator am expediat toată informația pe care trebuia să o trimitem din primărie, și

dacă ceva nu este clar, tot prin forma electronică răspunsul, uite că acolo ceva nu merge. Noi vrem să folosim cât mai mult forma electronică, o formă modernă pe care lumea demult o utilizează!"

În prezent, pragul minim pentru achiziția de bunuri este în valoare de până la 40 mii de lei și de 50 mii de lei pentru achiziția serviciilor și lucrărilor.

Viorel FURDUI, director executiv CALM:

"O SUMEDENIE DE CONTRADIȚII LEGALE ÎMPIEDICĂ ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ SĂ IA DECIZII CORECTE!"

"Autoritățile publice locale sunt puse în dificultate mare ca să rezolve operativ problemele. De exemplu, să asigure grădinițele și școlile cu alimente bune, calitative, în termene utile. Atunci când volumul achizițiilor depășește această sumă, respectiv, ei trebuie să treacă la alte proceduri, licitații complicate, în cadrul cărora se tergiversează luarea unei decizii finale. Ce avem la moment? După o insistență și a autorităților locale, și a partenerilor Republicii Moldova, începând cu 1 ianuarie 2015 se implementează prima etapă a noului sistem de finanțe publice locale. Dar acesta este doar un prim pas, un pas important, dar de departe suficient pentru ca să schimbe cardinal relațiile care au existat până în prezent. În Republica Moldova rămân încă o sumedenie de aspecte legate de funcționarea administrației publice

REVOLUȚIA LOCALĂ BATE PASUL PE LOC!

locale, care încă nu au fost soluționate. De exemplu, este problema modului cum se repartizează fondurile publice. Există un mare grad de netransparență și de subiectivism, și abordări pe criterii politice. Sunt multe contradicții legale care împiedică administrația publică locală să ia decizii corecte și care sunt folosite de organele de control anume pentru a face presiuni asupra autorităților locale. În plus, adoptarea cu întârziere a bugetului pentru anul 2015 a afectat poate mai puțin autoritățile locale, deoarece s-a reușit adoptarea unor măsuri care să permită totuși autorităților publice locale să activeze chiar în condițiile în care bugetul pentru 2015 nu a fost adoptat. Au fost introduse niște modificări în legislație anterior. O problemă este din punct de vedere al resurselor investiționale. Din acest punct de vedere, neadoptarea bugetului de stat a afectat autoritățile publice locale pentru că nu au putut să primească resurse pentru investiții capitale în teritoriu, pentru drumuri, sunt diverse tipuri de reparații. Acum există un pericol mare în legătură cu scumpirile destul de mari, respectiv poate fi afectată funcționalitatea diverselor instituții publice, precum sunt grădinițele, școlile, deoarece mulți furnizori refuză să execute obligațiile contractuale la prețurile care au fost negociate anterior. Și respectiv, autoritățile publice locale sunt puse în situația ca să caute noi modalități de a asigura instituțiile respective cu alimente, de exemplu. Însă procedurile există în prezent, în domeniul achizițiilor publice, lipsa flexibilității și o sumedenie de contradicții legale care nu permit autorităților publice locale să se adapteze la condițiile care există, ele de fapt pun în pericol activitatea administrației publice locale de a menține siguranța, inclusiv funcționării acestor instituții sociale, educaționale și altele.”

Printre recomandări, Congresul Autorităților Publice Locale propune ca pragul minim pentru achizițiile publice să fie majorat până la 150 mii de lei pentru achiziția de bunuri și servicii, iar pentru achiziția lucrărilor - 200 mii de lei. În timpul apropiat, Comisia administrație publică, dezvoltare regională și schimbări climatice va lua decizia dacă în proiect vor fi introduse unele dintre amendamentele propuse astăzi de autoritățile publice locale, după care proiectul va fi propus deputaților spre adoptarea finală. Amintim că, în aprilie 2014, Legea privind achizițiile publice a fost votată în prima lectură, după care a fost decisă reexaminarea ei. Pentru instituirea unui mecanism transparent de achiziții publice au fost cheltuiți până acum aproape 1 miliard de lei din fondurile europene.

Privit Tatiana Badan, primarul satului Selemet raionul Cimișlia, tot ea președintele Congresului Autorităților Publice Locale, pentru ca Legea Finanțelor Locale să fie efectivă

și să ofere mai multă autonomie autorităților publice locale, Parlamentul nou ales trebuie să adopte inițiativele legislative restante. Pe lângă aceasta, prezentarea rapoartelor financiare către autoritățile centrale ar trebui să aibă loc în format electronic, sistem de care se folosesc majoritatea autorităților publice locale din statele europene.

Tatiana BADAN, președinte CALM, primar de Selemet:
”LEGEA CU PRIVIRE LA ACHIZIȚIILE PUBLICE ESTE O PROBLEMĂ MARE PENTRU AUTORITĂȚILE PUBLICE LOCALE!”

”Dificultățile constatate împiedică buna funcționare a instituțiilor publice. În special, este vorba despre lipsa lichidităților la început de an, dar și despre acordarea scutirilor de impozite din contul bugetelor locale, fără acoperirea lor. A fost adoptată legea finanțelor publice locale, dar cu părere de rău ca ea să fie una mai efectivă și să ofere mai multă autonomie autorităților publice locale, este necesar ca Parlamentul RM să elimine restanțele legislative. Este vorba despre un întreg pachet de legi restante. Unele din ele au fost aprobate în prima lectură, după care iar discutate și discutate, dar până la urmă ele nu au fost votate în lectură finală, astfel încât să devină instrumente viabile pentru primari. Anume legea cu privire la achizițiile publice este o problemă mare pentru autoritățile publice locale.”

La rândul său, Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia, a exemplificat un caz, atunci când la sfârșitul anului trecut a primit în gestiune șase colective artistice, lucru ce nu a fost prevăzut în legea bugetului pentru 2015. Primarul spune că are nevoie acum de 350 de mii de lei pentru a susține ansamblurile.

Nicolae TUDOREANU, primar de Feștești:
”CONSTATĂM ASTĂZI CĂ AUTORITĂȚILE LOCALE PRACTIC DEVIN INSOLVABILE, PENTRU CĂ NU-ȘI POT ASIGURA CU LICHIDITĂȚI ÎN PRIMELE CINCI LUNI ALE ANULUI ACTIVITĂȚILE INSTITUȚIILOR FINANȚATE DE LA BUGETELE LOCALE!”

”Dacă să o luăm în ansamblu, legea este una foarte bună, dar implementarea ei pe bucăți duce la dezinteres total local. Sunt semne de întrebare care dacă nu sunt rezolvate pe termen scurt, reforma urmează a fi compromisă. Sunt sigur că neajunsurile vor fi date în direcția celor care au promovat-o. Știm foarte bine cu ce preț s-a lucrat asupra acestei legi, știm care a fost efortul experților internaționali și naționali, știm și costurile acestor eforturi, care ar fi vreo 2-3 fonduri de compensare a pierderilor de pe urma implementării acestei legi. Sunt sigur că Ministerul Finanțelor nu pierde nimic și fondul nu este un efort major pentru compensarea diferențelor de buget, pentru că odată ce transferurile cu destinație pentru grădinițe au fost declarate speciale și sunt alocate doar în limita cheltuielilor care se fac, ar fi bine ca printr-o scrisoare să vedem care sunt economiile făcute de Ministerul Finanțelor din asigurarea activităților din grădinițele de copii. M-am uitat mai atent în bugetul localității, atunci când mi se opreau banii pentru grădiniță, să văd din ce cauză lichiditățile nu sunt asigurate integral, și am constatat o serie de probleme care, dacă nu sunt rezolvate, suntem pe cale să compromitem legea. Consideram Legea

una foarte bună și am promovat-o intens, sincer, dar dacă nu va avea toate piesele asamblate, începând cu consolidarea capacității fiscale și apoi cu consolidarea managementului finanțelor publice locale, riscăm să discredităm tot ce am făcut până acum. Să nu o luăm de la coadă. Prima constatare ține de facilitățile acordate la impozitele pe bunurile imobiliare și dacă bugetul trecut era raportul dintre cheltuieli și venituri, iar diferența era plătită, astăzi remarcăm că aceste facilități nu sunt acoperite. Primăria noastră pierde circa 40 de mii de lei din acest motiv. De asemenea, pentru noi este o barieră diferențierea transferurilor cu destinație specială și cele cu destinație generală. Dacă în vechiul sistem veneau toate într-un articol și ni se asigurau lichiditățile pe primele cinci luni, acum întâmpinăm dificultăți. Altă problemă: contabilii noștri și așa sunt supraîncărcați, dar avem de prezentat două rapoarte în loc de unul. Altceva: dacă în vechiul sistem, la calcularea cheltuielilor, se lua în considerație cadrul de cheltuieli pe termen mediu, inclusiv inflația, creșterea prețurilor, majorarea salariilor, în noul sistem se ignoră aceste aspecte. De asemenea, lipsește componenta investițională la planificarea bugetară. Propun să fie format un grup de lucru care să constate care este, de fapt, încasarea totală din impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător și ar fi bine ca administrația publică centrală să cedeze acest impozit în favoarea autorităților locale și să fie planificat la venituri!”

Gheorghe RĂILEANU, primar de Cimișlia:
”CELE MAI STRINGENTE SUNT PROBLEMELE CU INSTITUȚIILE SAU ORGANIZAȚIILE CARE AU FOST FINANȚATE DE CĂTRE CONSILIUL RAIONAL ȘI AU TRECUT LA AUTORITĂȚILE LOCALE!”

”Procesul decurge normal, putem să ne exprimăm satisfacția de ceea ce se întâmplă. Dar când ești într-un proces, mai apar lucruri care au fost greu de prevăzut. Cele mai stringente sunt problemele cu instituțiile sau organizațiile care au fost finanțate de către Consiliul Raional și au trecut la autoritățile locale, adică la orașe și sate. Noi am primit anul trecut șase colective artistice, le-am primit cu tot cu banii cu care trebuiau să fie finanțate aceste colective, și anul acesta ne-am trezit că nu mai vin alți bani cum se promisese. Acum noi suntem nevoiți să le finanțăm cu aproximativ 350 de mii de lei, din transferurile cu destinație generală, care nu sunt atât de mari. Aceasta este o mică surpriză pe care cred că o vom depăși, poate noi vom putea suporta aceste cheltuieli.”

Galina Colun, șefa Direcției
Finanțe Orhei:

**"CALM TREBUIE SĂ
ABORDEZE PROBLEMA
ACHIZIȚIILOR,
ȘI ANUME
A PRAGURILOR!"**

"N-am așteptat că va fi mai ușor. Ne-au spus că va fi mai liber, mai autonomi în acțiune. Avem foarte multe să învățăm. EU tare aș vrea ca Ministerul de Finanțe să dea niște noțiuni clare în managementul lichidității. Ce avem noi? Avem aprobare în buget, dar nu putem achita. Se descurcă primăriile care au avut sold la cont. Asta este o problemă la care trebuie să găsim soluții, dar nu trebuie să punem sub un con de umbră întreaga lege, pe care atât de greu am adoptat-o. Pe lângă lipsa de bani, pe primari îi încurcă sistemul birocratic și anevoios a administrării finanțelor publice locale. Eu vreau să vorbesc și despre repartizarea pe luni. E nevoie de repartizarea anuală ca să-ți poți planifica mai eficient activitățile. CALM trebuie să abordeze problema achizițiilor, și anume a pragurilor în acest sens. A fost mare coeficientul de inflație, s-au ridicat prețurile. În exterior sunt măsurate în euro. Anul 2014 a fost pentru autoritățile publice din raionul Orhei într-un fel reușit. La partea de venituri bugetul raionului a fost executat cu 101,5%, iar la cheltuieli - cu 93,3%. Cel mai înalt grad de executare a bugetului a fost înregistrat de primăriile Jora de Mijloc, Donici, Isacova, Trebujeni (102-133%). În 24 de primării acești indicatori au fost la nivel de 90-100%, iar în 4 primării - de 87-89%. Modificările operate în Legea privind finanțele publice locale impun deja în anul curent noi modalități de formare și executare a bugetelor APL. Din bugetul de stat vor fi acoperite cheltuielile APL de nivelul întâi pentru învățământul preșcolar și extrașcolar. Transferurile respective se calculează reieșind din numărul concret de beneficiari și se fac direct către primării. Celelalte cheltuieli (funcții proprii) - aparatul primăriei, instituțiile de cultură, amenajarea teritoriului, întreținerea și iluminarea străzilor etc. urmează să fie acoperite din transferurile cu destinație generală, veniturile și taxele proprii. Noile condiții impun angajații primăriilor și consilierii să fie mai întreprinzători, mai creativi, să dea dovadă de mai multă exigență în colectarea impozitelor și taxelor locale, să caute noi surse de venituri și să le utilizeze eficient. Modificările făcute în Legea Finanțelor publice largesc considerabil autonomia APL, oferindu-le mai multe posibilități de manevrare cu resursele financiare. Până acum primăriilor nu le era convenabil să majoreze veniturile proprii, pentru că în asemenea caz respectiv se reduceau transferurile din bugetul de stat. Acum legea încurajează primăriile să sporească încasările, pentru că transferurile din bugetul de stat nu sunt legate de veniturile proprii care se vor acumula și vor putea fi utilizate la discreția autorităților locale. Experiența multor primării demonstrează, că în teritoriu există multe rezerve nefolosite de completare a bugetelor locale. Este vorba de utilizarea eficientă a patrimoniului public (terenuri, imobile, implicarea în diverse parteneriate public-private), prestarea diferitor servicii (domeniu aproape neexplo-

tat în sectorul rural de la noi), etc. O sursă solidă de majorare a veniturilor APL ar putea deveni impozitele pe proprietate. Până acum aceste impozite sunt calculate în baza prețurilor stabilite încă în perioada sovietică, fiind departe de prețurile lor actuale. Puțin probabil că aceste impozite se vor modifica în anul curent. Dar se prevede că în timpul apropiat serviciile teritoriale cadastrale vor reevalua proprietățile cetățenilor, după care se va aplica un impozit corelat cu valoarea reală de piață a imobilelor. De exemplu, astăzi impozitul pe bunuri imobiliare este, în medie pe gospodărie, de opt lei pe an și încasările la acest capitol abia de ajuns la 0.5% din buget. Se așteaptă că acest impozit va crește de aproximativ 10-15 ori, pentru că în toate statele europene această taxă reprezintă principala sursă de finanțare a bugetelor publice locale. Descentralizarea finanțelor publice oferă mai multe posibilități primarilor, inclusiv în ce privește modificarea statelor de personal, stabilirea salariilor pentru angajați."

Și primarul de Orhei, Vitalie Colun, a declarat că, în prezent, la calcularea transferurilor nu se iau în considerație procesele inflaționiste, iar în Codul Fiscal este inclus clasificatorul național privind unitățile de comerț și prestări servicii, dar nu sunt specificate toate serviciile care se prestează pe teritoriul orașului și, pe acest motiv, unii agenții economici care câștigă bani pe acest teritoriu nu plătesc taxe locale.

Vitalie COLUN, primarul
de Orhei:

**"SISTEMUL DE
ACHIZIȚII PUBLICE
ESTE UNUL EXCESIV
DE RIGID!"**

"Anterior, atunci când se făceau calculele pe termen mediu, se lua în calcul inflația, creșterea treptată a salariilor, care era compensată cu transferuri. Astăzi, în cadrul noului sistem nu putem dirija economic aceste lucruri și rămâne pe seama autorităților publice locale și inflația, și majorarea salariilor pentru angajații instituțiilor finanțate din bugetul local. Ar fi nevoie de modificări legislative. De multe ori ne confruntăm cu faptul că agenții economici refuză să aprovizioneze instituțiile publice cu produse alimentare, ca rezultat al devalorizării leului, sistemul de achiziții publice rigid fiind una dintre problemele care necesită rezolvare."

Legea privind finanțele publice locale a fost votată de către Parlament în lectură finală la 1 noiembrie 2013. Documentul a intrat în vigoare de la 1 ianuarie 2015, dar pentru 2014 au fost selectate patru localități pilot, Râșcani, Ocnița, Basarabeanca și municipiul Chișinău, în care legea a fost implementată. Primarii din RM, dar și partenerii de dezvoltare, au cerut atunci insistent intrarea în vigoare a documentului de la 1 ianuarie 2014, dar coaliția de guvernare s-a opus. Primarii i-au acuzat atunci pe guvernanți că, prin amânarea intrării în vigoare a documentului, doresc ca în preajma alegerilor parlamentare din 2014 să-i aibă pe primari la cherele lor.

**FILMUL UNEI DECIZII
INFLUENȚATĂ
DE SOCIETATEA CIVILĂ!**

Este oficial, alegerile locale generale vor avea loc în data de 14 iunie current. În a treia zi de Paște, în săptămâna luminată, a fost dat startul campaniei. Aceasta a fost însă precedată de mai multe discuții în contradictoriu. Unele partide și-au exprimat opinia că scrutinul nu poate avea loc înainte ca să fie efectuată reforma teritorial-administrativă, poziție contestată activ de Congresul Autorităților Locale din Moldova, dar și de societatea civilă, în general. Argumentele acestora nu au putut fi combătute, fiind susținute și de partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova. Modificarea deciziei poate fi considerată drept încă o victorie a APL, care recomandă CALM ca pe o organizație cu un cuvânt greu de spus și o poziție tranșantă, atunci când este vorba despre reprezentarea intereselor autorităților locale.

Reforma teritorial-administrativă în Republica Moldova este una foarte necesară și principală, dar o astfel de schimbare grandioasă nu poate fi pregătită în grabă. În pofta unor păreri exprimate de unii politicieni, proiectul nu poate fi făcut pe genunchi, în pripă, înainte de alegerile locale din acest an, au susținut mai mulți experți, dar și reprezentanți ai APL. Și Congresul Autorităților Locale din Moldova și-a exprimat în repetate rânduri opinia că pentru elaborarea și implementarea reușită a reformei este nevoie de timp, iar acest subiect important nu poate fi folosit drept pretext pentru a amâna scrutinul local.

**REFORMĂ TERITORIALĂ NU
POATE FI FĂCUTĂ CU PREȚUL
ALEGERILOR LOCALE!**

Reforma administrativ-teritorială este una absolut necesară, care va impulsiona economia și autonomia financiară, ne va ancora în sistemul teritorial administrativ aplicat în Europa, au menționat experții de la Chișinău. Aceeași părere au avut-o și majoritatea actorilor politici de la Chișinău. Exista, totuși, o dilema între aceștia. Dacă primii au propus ca reforma, fiind una complexă și importantă, să fie elaborată cu mare grijă, unii politicieni și-au exprimat opinia că schimbarea ar trebui făcută înainte de alegerile locale. Ultimii, nu au găsit un consens. Liderul PLDM a

menționat că scrutinul ar putea fi amânat, dacă se va ajunge la o înțelegere cu celelalte formațiuni parlamentare. Filat a invocat considerente de ordin financiar, menționând că, la momentul, întreținerea administrației locale generează pierderi de aproximativ 2 la sută din PIB. Dincolo de aspectul financiar, o problemă gravă imputată ar fi eficiența administrativă. În opinia lui Filat, administrațiile locale oferă servicii necalitative populației și nu au capacitatea necesară de a dezvolta proiecte de infrastructură.

**ALEGERILE LOCALE GENERALE:
EXERCİȚIU PUBLIC,
NU INTERES POLITIC!**

Prezent la emisiunea Bună Seara de la Moldova1, Vlad Filat a declarat: „Dacă e să vorbim despre alegerile locale, conform prevederilor, acestea pot avea loc în intervalul 3 iunie - 25 octombrie. Totodată, dincolo de data alegerilor, trebuie să răspundem la o întrebare: actuala formă de administrare teritorială este una ineficientă. Ce facem? Dacă este să facem o analiză, avem o pierdere de cca 2% raportată la PIB. Într-un calcul simplu e vorba de 110 mln dolari anual. Cifra este egală cu asistența de care are parte R. Moldova anual din partea donatorilor internaționali. Dacă nu acționăm acum, pierdem încă 4 ani de zile. Pe lângă aceasta avem o ineficiență administrativă”.

FILMUL UNEI DECIZII INFLUENȚATĂ DE SOCIETATEA CIVILĂ!

Vlad FILAT, lider PLDM:

"AVEM O PIERDERE DE CCA 2% RAPORTATE LA PIB. DACĂ NU ACȚIONĂM ACUM, PIERDEM ÎNCĂ 4 ANI DE ZILE!"

Liberal-democratul a fost însă contrazis de colegii săi din PL, care au declarat că liberal-democrații doresc amânarea datei alegerilor locale pentru a-și reface imaginea partidului după plecarea lui Iurie Leancă. Liberalii au reiterat că termenul limită până la care ar putea fi amânate alegerile este de trei luni, astfel că scrutinul nu poate fi organizat mai târziu de prima jumătate a lunii septembrie. „Orice dată după luna septembrie pentru alegerile locale, în opinia noastră, este o depășire a normelor constituționale și este un abuz. Mandatul aleșilor locali i nu poate fi nici prelungit, dar nici scurtat în niciun fel”, a declarat Valeriu Munteanu, deputat PL.

Mihai GHIMPU, lider PL:

"CUM AI DA, CUM N-AI FACE, TREBUIE SĂ RESPECTI LEGISLAȚIA ÎN VIGOARE. ȘI LEGISLAȚIA PREVEDE CĂ ALEGERILE POT AVEA LOC NU MAI TÂRZIU DE TREI LUNI DIN ZIUA CÂND A FOST VALIDAT MANDATUL ALEȘILOR LOCALI, FIE PRIMARI SAU FIE CONSILIERI!"

Mihai Ghimpu s-a declarat, în principiu, gata să susțină reforma administrativ-teritorială, pentru ca „să nu mai fie chinuți oamenii”: „Noi avem un aparat birocratic foarte mare. De aici nu avem bani, dar de colo, dacă facem o comparație, pe timpul județului, de

exemplu, în județul Chișinău erau cinci raioane – Strășeni, Ialoveni, Criuleni, Anenii Noi și Chișinăul – și era un aparat de 200 de funcționari, acum la fiecare raion sunt câte 200, ba chiar câte 300. Deci, în loc de 200 avem 1000”. Totodată, acesta a precizat că în privința amânării alegerilor trebuie studiată legislația, „cum va fi cu mandatul aleșilor locali, fiindcă le expiră mandatul”. „Cum ai da, cum n-ai face, trebuie să respecti legislația în vigoare. Și legislația prevede că alegerile pot avea loc nu mai târziu de trei luni din ziua când a fost validat mandatul aleșilor locali, fie primari sau fie consilieri”, a declarat Ghimpu.

Vladimir VORONIN, lider PCRM:

"ÎMPĂRȚIREA TERITORIULUI REPUBLICII MOLDOVA ÎN JUDEȚE AR ÎNSEMNA CA CHELTUIELILE SĂ FIE CU 30% MAI MARI DECÂT SUNT ASTĂZI!"

Reforma teritorial-administrativă înaintea alegerilor locale nu este văzută cu ochi buni și de liderul PCRM, care a declarat că nu este nevoie de această reformă și că împărțirea teritoriului Republicii Moldova în județe ar însemna ca cheltuielile să fie cu 30% mai mari decât sunt astăzi.

Marian LUPU, lider PDM:

"SPECIALIȘTII VOR LUCRA ASUPRA ACESTEI REFORME UN AN, DOI, TREI, PATRU!"

La rândul lor, democrații spun că, deocamdată, nu a fost luată o decizie la nivel de partid în ceea ce privește scrutinul local general. La rândul său, liderul PD, Marian Lupu, a exprimat poziția partidului din care face parte. „Vreau să spun că poziția noastră, a Partidului Democrat, este să nu facem legătură

între alegerile locale și lucrul la îmbunătățirea structurii pentru funcționarea administrației publice locale. Când vorbesc despre faptul că nu există județe în Republica Moldova, am un singur motiv. Haideti să nu comparăm Republica Moldova, care, de altfel, nici nu poate fi comparată, cu modelul județelor existente în România. În România locuiesc peste 20 de milioane de oameni, teritoriul este mai mare decât al Republicii Moldova. Nu trebuie să inventăm bicicleta, ci să urmărim modelul țărilor asemănătoare cu țara noastră, din punct de vedere al populației și teritoriului, cum ar fi Lituania, Estonia și altele. Spre exemplu, în Lituania și până astăzi teritoriul este împărțit în raioane. Prin urmare, specialiștii vor lucra asupra acestei reforme un an, doi, trei, patru...”, a precizat liderul PD.

Experții au subliniat că actuala împărțire administrativ-teritorială a Republicii Moldova este depășită, în contextul în care în Europa se pune tot mai mult accent pe dezvoltarea regiunilor și a cooperării dintre acestea. Totuși, experții se opun amânării alegerilor locale, prevăzute pentru vara acestui an, până la realizarea acestei reforme, așa cum au propus unii politicieni. Scopul final al reformei trebuie să fie consolidarea administrației publice locale, dar nu simpla comasare a satelor sau a raioanelor, doar de dragul de a avea cât mai puține primării, a arătat Juc.

REFORMA NU ÎNSEAMNĂ SIMPLA COMASARE A SATELOR ȘI RAIOANELOR

„Important este nu doar să fie micșorat numărul unităților administrative de nivelul I și II (sate și raioane – n.red.), ci să se asigure descentralizarea, să fie transferate competențe administrative și bugetar-fiscale către aceste unități administrative. Altminteri, în zadar se măresc unitățile teritorial-administrative. Dacă nu au sprijin fiscal, financiar și decizional, atunci oamenii nu vor vedea beneficiile și vor avea aceeași atitudine de respingere a reformei, ca în 2001”, a explicat Victor Juc.

Transferul de competențe către autoritățile locale și o nouă împărțire teritorială trebuie realizate concomitent, pentru ca avantajele reformei să fie evidente, consideră directorul-adjunct al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM. „Numărul raioanelor – 32! – este foarte mare pentru Republica Moldova. Este nevoie ca numărul unităților administrative de nivelul II să fie reduse cel puțin cu o treime”, a subliniat Victor Juc.

JUMĂTATE DE AN – UN TERMEN ABSOLUT IREAL

Dincolo de comasarea satelor și a raioanelor, reforma administrativ-teritorială presupune asigurarea descentralizării, adică transferarea competențelor de la Centru către puterile locale, a explicat Juc. Acest proces nu poate fi realizat în șase luni. El a arătat că reforma va angrena și domeniul sănătății, al educației.

„Reforma administrativă va sta la baza modernizării statului. Altminteri, raioanele sunt prea slabe din punct de vedere financiar, ca să poată contribui la modernizarea de jos a Republicii Moldova”, a mai spus el, arătând că Moldova are specialiști care să poată duce la bun sfârșit reforma. În plus,

autoritățile de la Chișinău pot cere sprijinul partenerilor europeni.

Conducătorilor din teritoriu le lipsește forța economică reală și pârgii administrative la nivel local. Potrivit experților, sistemul de organizare administrativ-teritorială, creat în contextul economiei planificate la nivel central, este în contradicție cu noile realități, iar menținerea acestuia va accentua disfuncțiile din Republica Moldova. Pentru a răspunde adecvat provocărilor actuale, ar trebui să fie create unități mai mari. Acestea vor spori capacitatea comunităților locale și a unităților administrative de a atrage fonduri suplimentare și le va face mai puțin dependente de subvențiile de la stat.

Deși o reformă teritorial-administrativă în Republica Moldova este stringentă, aceasta n-are sorți de izbândă în următorii ani, întrucât nu este văzută cu ochi buni de actuala coaliție de guvernare, susțin experți consultați de TIMPUL.

Rostul reformei ar fi acordarea unor servicii publice de calitate și creșterea nivelului de trai al cetățenilor, misiuni greu de îndeplinit, cât timp statul este mărunțit în raioane și în fiecare există câte o primărie cu mulți funcționari de o competență îndoielnică.

În opinia directorului executiv al Institutului „Viitorul”, Liubomir Chiriac, Republica Moldova trebuie să revină la unități teritorial-administrative mai mari, indiferent că se vor numi raioane sau județe. Însă împărțirea republicii în 32 de raioane, câte sunt în prezent, la care se adaugă o puzderie de primării sătești, este departe de a răspunde nevoilor cetățenilor.

Expertul a argumentat că existența unei primării în fiecare sat nu este de natură să simplifice viața locuitorilor, întrucât mai mult de jumătate dintre acestea au un rol pur reprezentativ. Cel mult dețin o ștampilă și pot elibera un certificat, dar nu se ocupă de construirea drumurilor, a apeductelor, nu gazifică satele, autoritățile nu sunt preocupate de crearea locurilor de muncă, nu facilitează transportul între localități.

„Oamenii nu simt că primăriile lucrează pentru ei. Un număr mai mare de primării sau de unități teritorial administrative, în care lucrează mulți funcționari, nu presupune automat un trai mai bun pentru cetățeni. Este o concepție greșită. În statele europene - iar țările baltice sunt modele ilustrative -, dacă serviciile funcționează, cetățeanul nu trebuie să meargă la primărie pentru o hârtie. El poate să obțină un certificat și prin email, dacă sistemul local de e-guvernare funcționează”, a explicat Liubomir Chiriac.

PROMO LEX:

"LEGISLATIVUL POATE AMÂNA ALEGERILE LOCALE CU MAI MULT DE TREI LUNI, ADICĂ MAI TÂRZIU DE DATA LIMITĂ 4 SEPTEMBRIE, DOAR ÎN CAZ DE RĂZBOI SAU CATASTROFĂ!"

„Dacă în timpul cel mai apropiat are loc o reformă a administrației publice locale despre care se vorbește demult și se va

mează a fi organizate în intervalul 5 iunie – 4 septembrie 2015, iar Parlamentul trebuie să stabilească data scrutinului cu cel puțin 60 de zile înainte de alegeri.

JURIȘTII INSTITUȚIEI AFIRMĂ CĂ „DECLARAȚIILE POLITICE PRIVIND POSIBILITATEA EXTINDERII MANDATULUI ALEȘILOR LOCALI ÎN AFARA TERMENELOR MAXIME STABILITE DE CODUL ELECTORAL (3 LUNI), NU AU MOMENTAN NICIUN SUPTOR LEGAL, OR, POTRIVIT ART. 15 ALIN. (3) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ, MANDATUL CONSILIULUI POATE FI PRELUNGIT DOAR PRIN LEGE ORGANICĂ ÎN CAZ DE RĂZBOI ORI CATASTROFĂ”.

Astfel, Asociația Promo-LEX a recomandat Parlamentului să adopte Hotărârea prin care va stabili data alegerilor locale generale pentru a evita speculațiile la acest subiect.

schimba structura administrației publice locale atunci asta ar însemna că și termenul alegerilor locale ar fi mai îndepărtat”, a specificat directorul de programe al Asociației Promo-Lex.

Pe de altă parte, Postică susține că totuși modificarea legislației înainte de alegeri nu este potrivită cu standardele internaționale. „La momentul de față trebuie să alegem circa 900 de primari și 35 de raioane, dacă se operează modificări, probabil va fi micșorat cu mult numărul entităților de nivelul I și II. În linii mari, inițial trebuie să facem reformă și apoi să se organizeze alegeri. Ținând cont de faptul că până la alegerile locale generale mai avem câteva luni, este practic imposibil să realizăm această reformă. Dar trăim în țara minunilor și totul este posibil”, a precizat Postică.

Corneliu CIUREA, expert IDIS „Viitorul”:

„ELITA NOASTRĂ POLITICĂ ESTE PREOCUPATĂ MAI MULT DE ASPECTELE POLITICE ALE GUVERNĂRII ȘI MAI PUȚIN DE ALEĂTORI!”

Expertul IDIS „Viitorul”, Corneliu Ciurea, a opinat în cadrul unui interviu pentru radio Europa Liberă, că unele partide politice încearcă să amâne cât mai mult alegerile locale deoarece resimt pericolul unei înfrângeri. „Pentru că modul în care s-au comportat partidele politice după alegeri, o veșnică amânare a deciziei cu privire la crearea coaliției, iar ulterior o târâgânare în ceea ce privește desemnarea primului ministru, votarea cabinetului, deci comportamentul elitei noastre politice din ultima perioadă, cred că a creat o anumită stare de tensiune și dezamăgire în societate, fapt resimțit de elita noastră politică, care în mod conștient a făcut acest lucru, fiind preocupată mai mult de aspectele politice ale guvernării și mai puțin gândindu-se la alegători”, a declarat Ciurea.

Într-o analiză a Asociației Promo-LEX, intitulată „Scenarii posibile pentru stabilirea datei alegerilor locale generale din 2015”, se atenționează că alegerile locale generale ur-

Și președintele Curții Constituționale, Alexandru Tănase, a declarat că pentru a amâna data alegerilor, „sigur că este necesar de a modifica legea. Nu este posibilă analogia cu norma din Constituție care se referă la alegerile parlamentare”. Așadar, dacă în cazul alegerilor parlamentare este prevăzut expres că alegerile au loc nu mai târziu de 90 de zile de la data expirării mandatelor, pentru scrutinul local nu există o astfel de precizare.

„Și pentru a putea amâna alegerile, dacă există o asemenea intenție politică, este necesar de a opera modificări în legislație. Dar și în acest sens sigur că sunt multe nuanțe legate de extinderea mandatului alesului local, care deja intră în zona preocupărilor Curții Constituționale. Să vedem exact ce modificări vor fi făcute și în ce măsură se extinde acest mandat”, a mai menționat Tănase.

Fiind întrebat dacă ar putea fi amânate alegerile locale pentru a putea fi puse în aplicare planurile de reformă în administrația publică locală, președintele CC a opinat că „este posibil de a opera reforma teritorial-administrativă structural încă în perioada care este disponibilă până la finalizarea mandatelor actualilor aleși locali, ca să nu fie necesar de a extinde mandatul, de a institui o stare de provizorat, care nu este bună pentru administrație”.

Și Congresul Autorităților Locale din Moldova și-a expus în repetate rânduri poziția în mass-media, dar și în cadrul dezbatărilor publice.

Viorel FURDUI, director executiv CALM :

”O ASTFEL DE REFORMĂ POATE APĂREA DOAR DUPĂ DISCUȚII AMPLE, SĂ NE DETERMINĂM CARE ESTE MIZA, SĂ INTERCONECTĂM ACESTE SCHIMBĂRI LA LEGILE ADOPTATE DEJA, ASTFEL ÎNCÂT SĂ EVITĂM CONTRADICȚIILE!”

„Reforma administrativ-teritorială nu trebuie folosită ca pretext pentru a amâna alegerile locale până în luna octombrie. Acum nu este timpul potrivit pentru a derula reforma administrativ-teritorială, după cum este cerută de unii oficiali. Asta deoarece este vorba despre un proces foarte complicat și, nu în ultimul rând, costisitor, iar odată făcut în grabă riscăm să provocăm alte probleme! O astfel de reformă poate apărea doar după discuții ample, să ne determinăm care este miza, să interconectăm aceste schimbări la legile adoptate deja, astfel încât să evităm contradicțiile. După ce obținem un consens mai larg, dacă există o viziune foarte clară ce vrem să obținem prin derularea reformei, doar atunci putem conta pe un rezultat bun. Ar trebui să păstrăm o doză de constructivism și realism, atunci când vorbim despre necesitatea reformei. Se vorbește despre foarte multe probleme cu care se confruntă sistemul de administrație publică și central, și locală, și una dintre soluții, poate, ar fi această reformă administrativ-teritorială. La momentul actual însă, problema cea mai mare care trezește anumite îngrijorări în mediul APL este faptul că nu avem deocamdată niște date concrete, o strategie bine pusă la punct. De fapt, în mod normal, astfel de reforme trebuie argumentate serios prin niște analize, prin niște studii, prin niște experiențe care au fost și în alte țări și care ar vorbi, într-adevăr, despre oportunitatea, necesitatea unei reforme. Trebuie să vedem de cât timp avem nevoie, pentru ca astfel de reforme să poată fi implementate. În plus, modelul, care deocamdată nu e clar, trebuie justificat, explicat pentru ca ulterior să fie aplicat fără probleme. Cu certitudine, Republica Moldova are nevoie de reforme în domeniul administrației publice locale, dar și centrale, însă aceste reforme trebuie să fie foarte bine gândite, să nu fie repetate greșelile care au fost comise în trecut. Noi nu avem, cel puțin, o analiză profundă a greșelilor, din punct de vedere politic, economic, social, financiar? E o întrebare mai mult retorică. O astfel de reformă, foarte complexă să recunoaștem, ar afecta pe toată

lumea. De aceea, ar trebui să ne gândim: este asta o problemă primordială pentru Republica Moldova în acest moment?. Suma de pierderi, de 2 procente din PIB, care se vehiculează de unele partide, este o picătură, având în vedere costurile unei administrații centrale ineficiente și lipsei reformelor în justiție, lupta cu corupția, cu economia tenebră, colapsul sistemului financiar-bancar. Acest fapt a fost subliniat și de șeful Delegației UE în Republica Moldova, Pirkka Tapiola. ”

Iurie ȚAP, deputat PLDM:

„ACEST LUCRU AR REDUCE CHELTUIELILE ADMINISTRATIVE DE TREI ORI, BANI CARE AR PUTEA SĂ MEARGĂ ÎN SERVICII!”

„Reforma presupune descentralizarea teritorial-administrativă, presupune o reformă radicală care vine cu reducerea cheltuielilor și consolidarea capacităților locale, iar comunitatea locală să își asigure servicii calitative. Sunt mai multe variante. Varianta cu un nivel presupune că se vor crea 111 municipalități. Varianta cu două nivele se referă la crearea a trei regiuni cu 289 de primării. Acest lucru ar reduce cheltuielile administrative de trei ori, bani care ar putea să meargă în servicii. Timp de șase luni va activa un grup de lucru pentru ca descentralizarea și transferul de competențe către autoritățile publice locale să ducă și la reformarea administrației publice centrale.”

Elena BODNARENCO, președintele Comisiei administrație publică, dezvoltare regională, mediu și schimbări climatice:

„SE VREA ACEASTĂ REFORMĂ ÎN GRABĂ ȘI VA FI UNA NECALITATIVĂ!”

„Nu cunosc nimic despre modelele propuse în reforma administrativ-teritorială, iar formațiunea pe care o reprezintă respin-

FILMUL UNEI DECIZII INFLUENȚATĂ DE SOCIETATEA CIVILĂ!

ge această idee din start. Este pentru prima dată când aud aceste amănunte. Dar PCRM nu susține reforma care nu a fost consultată cu populația și cu autoritățile publice locale. În urma acestei reforme vor avea de pierdut oamenii. Mai mult, se vrea această reformă în grabă și va fi una necalitativă.”

Dorin CHIRTOACĂ, primar
de Chișinău:

”TREBUIE SĂ PORNIM DE LA SITUAȚIA OMULUI DE RÂND CARE ARE UN CALENDAR ȘI AȘTEAPTĂ ALEGERILE LOCALE ODATĂ LA PATRU ANI ȘI TREBUIE RESPECTAT!”

” Din 2015, a început implementarea Legii privind finanțele locale în toate primăriile. Derularea unei noi reforme ar putea pune în dificultate aplicarea descentralizării

financiare pe care am așteptat-o atât și care întâmpină probleme și blocaje. Ar trebui să preluăm experiența Europei de Vest. Asemenea reforme în stat încep din comunitate. E un subiect extrem de sensibil și amestecarea acestui subiect cu alegerile locale este un nonsens. Lucrurile nu pot fi făcute într-un asemenea mod grabnic încălcând alegerile locale care trebuie să aibă loc la termen. A fost furat Aeroportul și Banca de Economii. Acum a mai rămas să li se fure oamenilor și buletinul de vot. Cetățeanul are un calendar și așteaptă alegerile locale odată la patru ani și trebuie respectat. Altceva că ar trebui să fie stabilită o dată concretă a alegerilor locale, ca să nu fie în perioada concediilor și vacanțelor. În mod normal trebuie să aibă loc descentralizarea pentru consolidarea puterii locale, transferarea competențelor de la nivel de stat la nivelul primăriilor și apoi fuziunea localităților rurale ca să devină mai puternice după ce au primit competențe. Administrația publică locală este cea mai puțin costisitoare structură administrativă din Republica Moldova. Bugetul Chișinăului este de peste 2 miliarde de lei în timp ce al republicii este de peste 20 de miliarde. Asta, în condițiile în care raportul populației este de 1 la 3: Chișinăul are circa un milion de locuitori, iar Republica Moldova în întregime - aproximativ trei milioane. La un calcul simplu se vede că raportul de finanțe este de 1 la 10. Guvernul, Parlamentul și toate structurile centrale ale statului costă cu mult mai mult decât toate primăriile din țară”. Trebuie să pornim de la situația omului de rând care are un calendar și așteaptă alegerile locale odată la patru ani și trebuie respectat. Dacă noi îi alungăm pe oameni de la scrutinul din mai-iunie, după această nu îi vom putea aduce la urnele de vot în toamnă”

Valeriu MUNTEANU:

„ÎN REPUBLICA MOLDOVA EXISTĂ DOAR LA NIVEL DECLARATIV AUTONOMIE LOCALĂ, NU ȘI LA NIVEL EFECTIV ȘI ECONOMIC!”

„De la independență încoace, toată lumea a înțeles că este absolut imposibil ca Republica Moldova să se dezvolte în baza rețelei sau structurii administrativ-teritoriale sovietice, în baza raioanelor și a satelor, care erau destul de fragmentate. S-au făcut mai multe încercări ca să se vină cu o structură optimă din punct de vedere teritorial, dar și din punct de vedere al capacității economice, însă toate au eșuat. Pentru că, din păcate, în Republica Moldova există doar la nivel declarativ autonomie locală, nu și la nivel efectiv și economic. De aceea, prima încercare s-a făcut în anul 1999

cu trecerea de la raioane la județe. Evident, aceasta a fost o practică efemeră, având în vedere că în anul 2002 cu aplicare în 2003 guvernarea comunistă s-a răfuit cu această reformă doar pe simplul motiv că ar fi fost o emanație românească, deranjant pentru ei fiind cuvântul județ. Și având în vedere că, în anul 2001 aceasta a fost și una dintre cele mai mari teme de campanie pentru comuniști, ei au încercat să speculeze faptul că distanța fizică dintre cetățean și administrație este punctul cel mai important. Astfel, ei au omorât această reformă și nu s-a găsit curaj după aceasta să se revină la acest subiect. Pentru mine este foarte dureros acest subiect pentru că sunt deputat, dar am fost o perioadă și primar. Chiar și în baza legii actuale, în Republica Moldova există câteva sute de localități care nu corespund nici unui criteriu. De exemplu, există localități care au 1.000 de oameni. Este absolut imposibil ca această localitate să se dezvolte. Există o normalitate. Orice localitate mică din Republica Moldova este săracă și foarte săracă. Orice localitate mare și relativ mare din Republica Moldova o duce mai bine. Și este absolut evident că lucrurile stau altfel atunci când există oameni, când există schimb de persoane, schimb de informație, schimb de mărfuri. Atunci când trebuie să contribuie pentru un proiect, de exemplu un gazoduct sau un apeduct, evident că lucrurile se realizează mult mai ușor atunci când într-o localitate există 5.000-7.000 de oameni. La fel e și cu strângerea impozitelor. Astăzi, peste o treime din localitățile din Republica Moldova nu pot să plătească nici salariile angajaților din primărie din banii din impozitele proprii pe care le strâng. Este o banalitate, de aceea trebuie crescută capacitatea în primul rând economică a acestor primării.

PUNCTELE PE "i"

DOAR 30% DIN POPULAȚIA REPUBLICII MOLDOVA OPTEAZĂ PENTRU REFORMA ADMINISTRATIV-TERIOTRIALĂ, AȘA ARAȚĂ UN SONDAJ PREZENTAT DE ASOCIAȚIA SOCIOLOGILOR ȘI DEMOGRAFILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA.

Potrivit studiului, 1/3 din populația țării optează pentru desfășurarea mai întâi a reformei apoi demararea alegerilor locale generale, în timp ce aproape 50% își doresc mai întâi alegeri apoi reformarea administrațiilor locale.

Președintele Asociației Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova, Victor Mocanu, a declarat că populația nu este pregătită de reformă, este prost informată nu cunoaște mecanismele de activitate a administrației locale.

Sondajul a fost realizat în perioada 1-12 aprilie 2015, pe un eșantion de 1179 de respondenți și are o marjă de eroare de +/- 3%.

FEMEIA ÎN LOCALITATE: AUTORITATE, PUTERE, LIDERISM

Sărbătoare mare în ajun de 8 martie, Ziua Internațională a Femeii, pentru doamnele primar din R. Moldova, secretarele consiliilor locale și cele care dețin funcția de președinte de raion. Pentru o zi, acestea au lăsat la o parte grijile localităților în fruntea cărora se află și au venit la Chișinău pentru a sărbători succesele pe care le-au obținut la nivel local.

Peste două sute de femei primari, secretare ale consiliilor locale președinte de raion și contabile - membre ale Rețelei Femeilor din cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova s-au reunit la 4 martie 2015 pentru a sărbători succesele obținute la nivel local, în cadrul evenimentului „Femeia în localitate: Autoritate, Putere, Liderism”, organizat cu prilejul Zilei Internaționale a Femeilor.

Cele mai bune dintre ele au fost premiate pentru succesele realizate în diverse domenii, precum perpetuarea valorilor naționale, crearea serviciilor sociale și educaționale de calitate, promovarea tradițiilor și culturii diverselor etnii. Femeile Primar pot conduce cu același succes ca și bărbații destinele comunelor din Republica Moldova.

Femeile din țara noastră au demonstrat că sunt mame bune, soții devotate, dar și primărite greu de întrecut. Sătenii din localitățile lor sunt mândri de ele, iar ele sunt mândre că le fac viața mai ușoară.

FEMEIA ÎN LOCALITATE: AUTORITATE, PUTERE, LIDERISM

Bărbații primari au oferit femeilor din APL momente inedite, prestând un concert de excepție cu recitaluri, interpretări vocale, instrumentale și corale, dar și teatrale care au creat o atmosferă de sărbătoare.

Președinta Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) Dna Tatiana Badan, primar de Selemet (Cimișlia), a menționat că reușita femeilor primar depinde foarte mult de susținerea familiei. „Femeile primar au grija unei întregi localități și au puțin timp pentru familie. În schimb, reușesc să aducă bunăstare în comunități prin implementarea de proiecte în domeniul mediului, social, educației etc. Este dificil, dar nu este nimic imposibil de realizat pentru o femeie atunci când este dorință. Am în spate o experiență de 25 de ani de muncă în administrația publică locală, sunt la al treilea mandat de primărie, am văzut multe și am trecut prin multe, dar fiecare zi trăită mă face și mai puternică.”, a declarat Dna Badan.

Dl Mihai Cheibaș, Vicepreședintele CALM și primarul or. Anenii Noi a declarat: „Femeile fac o alegere corectă atunci când vin în funcția de primar, deoarece la ele este mai bine dezvoltat decât la un bărbat sentimentul gospodinei. În al doilea rând ele sunt ființele cele mai ginegășe și dau dovadă că sunt mai puternice și mai rezistente decât un bărbat. Și așa cum nu există pentru o mamă vreun copil favorit așa și în localitate ea îi ajută pe

toți egal și dezvoltă proiecte pentru toate necesitățile sătenilor. La noi în raion sunt opt femei primar, iar unele dintre ele sunt și la al cincilea mandat. Consider că locul femeii nu este la cratiță și trebuie să trecem de această barieră psihologică”.

„Sunt cele mai frumoase, pentru că sunt ale noastre și trebuie să le cântăm nu doar o zi, dar toată viața”, a spus primarul din satul Izvoare, raionul Fălești, Iurie Ursachi, care le-a interpretat și câteva piese primărițelor.

Prezentă la eveniment, Liliana Palihovici, vicepreședinta Parlamentului Republicii Moldova a apreciat rolul femeilor la nivelul local și a îndemnat doamnele să dea dovadă de solidaritate. „Pledez pentru egalitate de gen în sfera politică. Astfel vocea femeilor poate fi tot mai prezentă în toate domeniile de interes public. Acestea trebuie să-și aperse cu toată ardoarea punctul de vedere pentru a reuși”, a declarat Dna Palihovici.

ES doamna Ulrike KNOTZ, Ambasadorul Germaniei în Republica Moldova, cu toate ca se află în Republica Moldova de puțin timp, a venit în fața doamnelor din administrația publică locală cu un discurs în limba Română felicitându-le pentru succesele și realizările îndeplinite, dar și încurajându-le să participe și în continuare atât de activ la modernizarea Republicii Moldova.

Narine Sahakyan, reprezentanta permanentă adjunctă PNUD Moldova a declarat că Guvernul Republicii Moldova împreună cu partenerii de dezvoltare depun eforturi conjugate pentru o țară în care femeile se bucură de drepturi acasă, la locul de muncă și în viața publică. „Contribuția dumneavoastră, în calitate de lideri de comunități contribuie la avansarea calitativă a acestor obiective. Din păcate, doar 20 la sută dintre primării au în frunte femei. Numărul acestora ar trebui să fie cel puțin dublu”. Reprezentanta permanentă adjunctă PNUD Moldova consideră norocoase localitățile care au în frunte femei, deoarece doar femeile pot combina autoritatea, puterea și liderismul cu tandrețea și empatia față de oameni. „Or, anume pentru oameni ne dorim un nivel de viață mai bun prin crearea de servicii de calitate”, a spus Narine Sahakyan.

În R. Moldova sunt 167 de femei primari din totalul de 900. Cele mai multe dintre acestea - 11 la număr, sunt în raionul Cahul, iar cele mai puține, doar o primăriță - în raionul Glodeni.

Evenimentul cu genericul: „Femeia din APL: Autoritate, Putere, Lideră” ce are scopul de a consolida Rețeaua Femeilor din cadrul CALM care reprezintă o platformă a tuturor femeilor din APL: primari, secretare ale consiliilor locale și președinte de raion a avut loc la inițiativa Congresului Autorităților Publice Locale și a fost realizat cu suportul USAID Moldova, Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova, UNDP Moldova și UN Women cu susținerea financiară a Guvernelor Suediei și Danemarcei.

RETEAUA FEMEILOR CALM, VERIGA PUTERNICĂ ÎN APL

Locul femeii nu e doar la bucătărie. O demonstrează cu brio Nadejda Darie, secretarul Rețelei Femeilor din cadrul CALM. Din 1989 până în vara lui 2011 a fost primar de Zberoaia, raionul Nisporeni, după care a hotărât că trebuie să se retragă și să lase pe alții mai tineri să continue. În tot acest răstimp s-a poziționat drept un conducător cu mână de fier, dar și cu inimă de aur. Anume sensibilitatea feminină oferă un plus de valoare în relațiile cu oamenii din sat, consideră Nadejda Darie, care din 2011 încearcă să transmită experiența acumulată primărițelor din toată țara. Pentru Rețeaua Femeilor din cadrul CALM ea este una dintre verigile puternice, care contribuie la fortificarea continuă a rețelei, ce este o platformă veritabilă a reprezentantelor sexului frumos (în niciun caz - slab!) din administrația publică locală - primari, președinți de raioane, consilieri sau secretari.

"AȘA CUM FEMEIA ESTE STÂLPUL CASEI, TOT AȘA POATE FI ȘI STÂLPUL UNEI PRIMĂRII!"

AVEȚI O EXPERIENȚĂ IMPRESIONANTĂ ÎN CALITATE DE PRIMAR. DUPĂ CINCI MANDATE PUTEȚI AFIRMA CĂ ANUMITE CALITĂȚI STRICT FEMININE REPREZINTĂ UN PLUS DE VALOARE PENTRU UN EDIL?

Femeile în funcțiile de conducere sunt mult mai bune decât bărbații. Ele au experimentat foarte multe atât în carieră, cât și în viața personală, și știu să se pună în locul celui care îi este subordonat. Cum ea este stâlpul casei, poate fi și stâlpul unei primării.

Deci, femeile sunt, prin natura lor, foarte bune organizatoare. Se pricep să organizeze viața de familie, munca - acolo unde își desfășoară activitatea. În același timp, femeile au calități deosebite în a-și instrui copiii. Femeile preferă siguranța, femeile riscă mai puțin decât bărbații. Iată că aceste calități, din punctul meu de vedere, le fac să fie personaje importante în viața societății. Cu toate acestea, unele dintre femei preferă să nu se implice direct în viața politică. Iar asta datorită faptului că o persoană publică femeie este, de multe ori, mai atacată și în cele mai multe situații mai vulnerabilă decât o persoană publică bărbat. Cred că sunt câteva motive care, deocamdată, țin ușor femeile departe de viața politică, însă este o greșeală. Cred că femeile trebuie să se implice activ în viața politică, la fel cum o fac în viața economică, în cea

socială, în cea culturală. Femeia este cel mai bun economist, economistul familiei, pentru că ea gestionează, în cele mai multe cazuri, finanțele casei, face în așa fel încât bugetul de venituri și cheltuieli ale familiei, acel buget atât de discutat pe toate planurile în momentul de față la nivel național, să fie cât mai bine prioritarizat și să fie astfel repartizat încât să acopere toate nevoile pe care le are familia. Deci, iată că femeia este un foarte bun economist. În administrație trebuie să ai răbdare. Dacă vii dintr-un mediu unde lucrurile se mișcă foarte repede în administrație, vezi că aici totul e mai complicat. Procedurile sunt mai lungi, formalitățile sunt mai multe și trebuie să ai răbdare. Femeile luptă în mod constant pentru ceea ce își doresc, nu se bazează pe cineva. Într-un cuvânt, femeia trebuie să fie întotdeauna cu un pas înaintea bărbaților. Totodată, trebuie să rămână femeie când face politică, să nu încerce să fie mai bărbat decât bărbații.

ÎNTR-O LUME GUVERNATĂ DE BARBAȚI, ÎN CE MĂSURĂ VOCEA FEMEILOR ESTE DISTINCTĂ?

Vă place să spuneți că este o lume a bărbaților, nu degeaba am enumerat câteva calități ale femeii și dacă veți urmări cu atenție, veți observa că femeia se

descurcă bine în sectoare de activitate extrem de grele. Se descurcă bine în domeniul economic, în domeniul social, se descurcă bine cu nevoile din sănătate, se descurcă bine cu necazurile din învățământ. Toate acestea sunt motive care, din punctul meu de vedere, le obligă oarecum pe femei să ia parte la viața politică, la deciziile care vin din plan politic. Totuși, femeia nu este cotată la justa ei valoare. Față de acum 20 de ani, lucrurile s-au îmbunătățit radical, dar mai sunt încă multe lacune care ar trebui corectate timpuriu, de la educația copiilor, începând cu grădinița,

școala, liceul. Bărbații consideră că este epoca lor, deși femeia muncește mai mult, are idei mult mai bune și este mult mai tenace. Să nu uităm că femeile muncesc și acasă - sunt și mame, și soții, dar și profesioniste. Astfel, viața unei femei este chiar foarte dură. Femeile sunt, prin natura lor, foarte bune organizatoare. Eu spun că orice domeniu poate fi reprezentat de femei fără niciun fel de discuție. Știu că femeile pot discuta și pot avea păreri pertinente în foarte multe domenii. De la domeniul egalității de șanse până la, știu eu, modificări care pot fi aduse Constituției sau, fiind vorba de o temă extrem de actuală, pot foarte bine să emită păreri și să aibă propuneri, dacă e cazul, și pentru regionalizarea teritorială a Republicii Moldova etc.

"FEMEILE TREBUIE PROMOVATE PENTRU COMPETENȚELE LOR, PENTRU CALITĂȚILE PE CARE LE AU, PENTRU FAPTUL CĂ ȘTIU SĂ DOVEDEASCĂ CĂ SUNT POTRIVITE PENTRU POSTUL PE CARE ȘI-L DORESC!"

struite și cu toate acestea, unele dintre ele consideră că politica se potrivește mai bine bărbaților. Nu sunt de aceeași părere. Din punctul meu de vedere, cetățenii au încredere în femei. Vă mai pot spune că în republică sunt femei-primar în localități greu de gestionat, cu un număr impunător de locuitori. Sigur că toată lumea o cunoaște pe Valentina Casian, primar de Strășeni, îi cunoaște competențele, succesele, dar este totuși o femeie care conduce un oraș. Un alt exemplu pe care vi-l pot da este cel al localității Soroca. Nici acolo nu este ușor de coordonat administrația locală, așa cum a făcut-o Elena Bodnarenco. Sau cel al Primăriei Sîngerei Noi, r. Sîngerei, o comunitate în care greu ai fi crezut că 11 confesiuni religioase vor găsi limbă comună, vor trăi în bună înțelegere, localitate diriguată mai bine de 16 ani de o femeie, pe nume Valentina Ceaușceac. De asemenea, avem colege care ocupă funcția de vicepreședinte de raion. Sunt multe femei viceprimar de orașe și pentru că tot vorbim de promovarea femeilor avem două colege care sunt deputate în actualul parlament. Mă refer la Elena Bodnarenco, fost primar de Soroca, și Aliona Goța, fost primar de Cucoara, raionul Cahul. Nu este

absolut deloc ușor nici muncind în calitate de secretar al consiliului raional, orășenesc, sătesc, însă calitățile pe care le au, femeile au fost susținute pentru aceste funcții. Eu nu sunt adepta promovării femeilor doar pentru faptul că sunt femei sau că un anumit procent din locurile eligibile dintr-o listă trebuie să fie ocupat de femei. Nu, femeile trebuie promovate pentru competențele lor, pentru calitățile pe care le au, pentru faptul că știu să dovedească că sunt potrivite pentru postul pe care și-l doresc.

E ADEVĂRAT CĂ REPUBLICA MOLDOVA ESTE ÎN TOPUL CLASAMENTELOR DACĂ NE REFERIM LA NUMĂRUL FEMEILOR ÎN FUNCȚII DE CONDUCERE ÎN CADRUL APL?

Nu aș putea spune cu exactitate, însă în urma discuțiilor purtate la întâlnirile cu delegațiile din România, Ucraina și Bulgaria, în scopul dezvoltării unor relații de parteneriat mai active, s-a afirmat acest fapt, nemaivorbind de Turcia, unde nu este nicio femeie primar.

CE AVANTAJE ARE O FEMEIE ÎN FUNCȚIA DE PRIMAR, ÎN COMPARAȚIE CU BĂRBAȚII?

Cred că, în general, e mai bine să fii femeie. Cel puțin problemele administrației publice locale sunt tratate mai delicat atunci când e vorba de o femeie. Femeile sunt mai responsabile, mult mai atente cu bugetul. Și acasă femeia planifică cheltuielile. O femeie este un mai bun gospodar. Nu vreau să fiu considerată rea, dar și acasă tot femeia duce toate greutățile familiei. Eu nu cred însă că faptul că ești femeie reprezintă 100% un avantaj. Mulți privesc femeia ca pe o persoană slabă și toată lumea așteaptă ca ea să demonstreze ce poate. Abia după ce văd rezultatele ajung să creadă în ea. Fiecare femeie-primar doarește să-i mulțumească pe toți localnicii. Un candidat-femeie, chiar dacă majoritatea populației din țară rămâne în continuare conservatoare, are peste 40% șanse de acceptabilitate,

sunt de părere unii sociologi. Mai mult, o femeie-candidat are unele avantaje fata de adversarii sai. Este cunoscut faptul că cele mai importante sunt serviciile de asistență de sănătate și asistență educativă. Acestea sunt domenii feminine. Peste 70% din medici și profesori sunt femei. În ceea ce privește structura pe studii superioare, în Moldova femeile sunt dominante, în detrimentul bărbaților. Femeile sunt sensibile la problemele domestice, se gândesc la sănătate, la educație, la banii oamenilor. Dacă femeile-candidat vor face proiecte reușite și vor reuși să se apropie de oameni, atunci bărbații care până acum s-au ocupat de „războaie”, unii cu alții, vor pierde. Cred că ar putea să vină o perioadă de pace, în care femeile să aibă șanse nu numai la funcția de primar, dar și la cea de președinte al țării. În unele situații, faptul că ești femeie poate să constituie un avantaj. Mai ales dacă te mai implici activ în viața comunității. Față de bărbați, ca și femeie și mamă, se cunosc necesitățile și problemele cu care se confruntă toate familiile, ca locuitor al comunității respective, fiind permanent în contact cu populația, faptul că ești femeie constituie un avantaj. Femeile domină Primăria, dar în majoritatea cazurilor, bărbații o conduc. Un simplu calcul arată că numărul femeilor care lucrează în aparatul propriu al primăriilor este net superior celui al bărbaților care au serviciu în această instituție. La o primă vedere, după ce intri în Primărie și deschizi, rând pe rând, ușile acestei insti-

tuții publice, a-i zice că este un loc în care femeile domnesc și sunt la putere. Se poate spune și așa, însă, asta doar prin numărul lor, aproape dublu față de cel al bărbaților care lucrează aici.

ÎN CEI PATRU ANI DE LA CREARE, CARE AU FOST CELE MAI MEMORABILE EVENIMENTE ORGANIZATE ÎN CADRUL REȚELEI? CE PROIECTE AȚI REUȘIT SĂ IMPLEMENTAȚI?

RF, creată în decembrie 2011, continue să se manifeste și la moment destul de activ. Spun aceste cuvinte cu mândrie, căci pe parcursul acestei perioade RF a devenit, pe drept cuvânt, o familie pentru femeile care activează în APL. Misiunea ei de a consolida-

capacitățile și abilitățile femeilor din APL se realizează pas cu pas. În cadrul activităților femeile participante discută cu interes despre locul femeii în societate, cum pot fi implicate femeile în procesul decizional, despre creșterea eficienței aduse de implicarea femeilor în organizație/comunitate, cum pot fi dezvoltate abilitățile de lider și susținute tinerele lidere, despre combaterea stereotipurilor, etc.

În rezultat, ne-am convins, încă odată în plus, că RF reprezintă o platformă de comunicare pentru diferite categorii de aleși și funcționari publici locali, un forum pentru schimbul de idei, cunoștințe și experiențe. Mesajul nostru către femeile din comunități este simplu: membre ale RF pot deveni femeile care activează în calitate de aleși locali, femei – conducători și funcționari din administrația publică locală, reprezentante ale comunităților membre ale CALM. Având la bază obiectivul gender din cadrul strategiei CALM, Platforma femeilor CALM, precum și Planul de acțiuni de advocacy a Rețe-

local și național. Prin activitățile desfășurate RF contribuie la ridicarea nivelului de încredere în forțele proprii și la stimularea dezvoltării personale a tuturor categoriilor de femei, în vederea sporirii participării acestora în procesul decizional la nivel local. Reprezentantele APL din întreaga republică și-au expus dorința de a se întâlni mai frecvent, fiind convinse că schimb de experiență poate fi făcut și acasă, iar bunele practici implementate în Moldova merită să fie cunoscute și preluate. Ele au subliniat încă o dată importanța rețelei, prin intermediul căreia au posibilitatea să se cunoască mai bine, să organizeze întâlniri tematice, profesionale, să facă schimb de experiență - ceea ce este destul de important mai ales pentru doamnele primar care sunt la primul mandat și sunt ferm convinse că au ce învăța de la colegile lor care au mai mulți ani de experiență în administrația publică.

În același timp, femeile-membre ale rețelei au participat diferite emisiuni radio și TV, în cadrul cărora au venit cu mesaje

despre liderismul feminin în administrația publică, rolul și locul Rețelei femeilor în consolidarea capacităților acestora, au venit cu propuneri privind ajustarea cadrului legislativ pe dimensiunea de gen etc. Prioritare au fost și activitățile unde în prim plan s-a

RETEAUA FEMEILOR CALM, VERIGA PUTERNICĂ ÎN APL

pus importanța abordării problemelor accesului grupurilor vulnerabile și aspectele de gender în furnizarea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare. O pagină aparte în activitatea Rețelei este aprofundarea relațiilor de colaborare și parteneriat cu Asociația Comunelor din România, și în deosebi cu Liga Femeilor Primari ai Comunelor din România. O delegație a RF a participat la lucrările sesiunii extraordinare a Ligii Femeilor Primari ai Comunelor din România. Scopul vizitei a fost stabilirea de legături directe de dezvoltare a parteneriatelor privind administrațiile publice locale, schimbul de experiență, negocierea implementării proiectelor socio-culturale la nivel local și regional, schimb cultural sportiv.

primăriei. Femeile primari ai comunelor din România, cu un deosebit interes, au primit informația cu privire la experiența RF, metodele și practicile de promovare a RF și a produselor rețelei, cum ar fi: Broșura „Femeile primar din Moldova: exemple de succes și de urmat”, Agenda 2013 a RF CALM, Pliantul RF CALM, Pagina specială a RF în ziarul „Vocea Autorităților locale”, despre activitățile desfășurate în diferite localități, cu participarea activă a femeilor din localitățile respective conduse de femei-primar, membre ale RF CALM. În cadrul acestor vizite au fost semnate Acorduri de Înfrățire între primării conduse de femei din Republica Moldova cu femei – primar din România.

Pe parcursul a trei ani de ac-

scopul, participării, conținutul activităților, precum și rezultatele așteptate de la aceste evenimente. Este de menționat faptul

că în anul 2013, La Târgul Internațional al Localităților din Sud-estul Europei, RF CALM a fost moderatorul Atelierului de lucru: „Egalitatea femeilor și bărbaților în viața locală”, la care Dna Mariana Gîju, președinta Ligii femeilor din România, în discursul său în cadrul acestui atelier, a dat o apreciere înaltă activității RF CALM, subliniind că ea este un exemplu și pentru România.

În timpul vizitei de studiu și lucru efectuată în România, în perioada 6-10 iunie 2014, și a întâlnirilor de lucru și studiu cu

Plan de acțiuni comun între cele două Rețele. O altă latură în activitatea RF CALM a fost desfășurarea unor anumite activități menite să contribuie la Crearea Rețelei Secretarilor în cadrul CALM.

Este de menționat că inițierea procesului de creare în cadrul CALM a unei platforme profesionale de comunicare, vizibilitate și identificarea necesităților de creștere a capacităților pentru secretarii consiliilor locale a făcut posibil întrunirea secretarilor consiliilor locale din toate raioanele republicii în cadrul a 5 ate-

O altă problemă importantă pusă în prim plan a fost și rămâne a fi și în continuare oferirea unei platforme de comunicare sistematică, creșterea profesională și promovarea drepturilor specifice ale tuturor femeilor în calitate de aleși locali și funcționari care activează în cadrul administrațiilor publice locale din ambele țări. Alte delegații de femei au vizitat primăria Cumpăna unde s-au întâlnit cu doamna primar Mariana Gâju cu funcționarii și consilierii

activitate, Rețeaua Femeilor CALM a desfășurat diferite activități specifice de promovare și sensibilizare a opiniei publice despre existența, misiunea, scopurile și obiectivele rețelei. În cadrul campaniei de promovare și sensibilizare pentru Rețeaua femeilor, secretariatul CALM a acordat asistență în mai multe domenii. În preajma fiecărui eveniment desfășurat au fost elaborate comunicate de presă pentru mass-media în care au fost expuse

reprezentanți ai Fundației Parteneri pentru Dezvoltare Locală (FPDL), ai Asociației „Depresiunea Horezu” (ADH) și ai primăriilor localităților membre, s-au purtat discuții privind identificarea și aprofundarea de modele relevante privind cooperarea municipală și formele de prestare a serviciilor, care pot fi preluate în R. Moldova, inițierea unor relații durabile de colaborare și schimb de expertiză cu asociațiile inter-comunitare active și primăriile din România.

S-a stabilit, pentru anul 2015, desfășurarea unor activități comune între Liga femeilor din România și RF CALM pentru a elabora un

liere de lucru. Scopul atelierelor date este de a consolida capacitățile secretarilor consiliilor locale prin identificarea problemelor și soluțiilor a secretarilor consiliilor, încurajarea lor de a crea platforme de discuții formale și neformale în rândul colegiilor și transfer de bune practici, precum și prin crearea rețelei secretarilor în cadrul CALM. Totodată, în conformitate cu obiectivele sale statutare, CALM va continua crearea unor rețele profesionale a specialiștilor din cadrul APL, astfel contribuind la intensificarea comunicării între APL, precum și la creșterea gradului lor de profesionalism.

RF CALM participă activ la diverse evenimente organizate de Asociații ale femeilor din republică. Astfel în luna februarie 2014 RF a participat la evenimentul „Ziua ușilor deschise”, organizat de către Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitate de Gen și Abilitatea Femeilor din Moldova (UN Women), în cadrul Târgului Resurselor în Domeniul Gender, obiectivul principal fiind Crearea Portalului Resurselor în domeniul Gender din Republica Moldova. În martie 2014 a participat la Forumul Public „Parteneriat pentru o Moldovă Incluzivă și Prosperă: Femeile Contează”, în cadrul căruia s-a purtat dialog între femei și partidele politice, deputați în parlament, E. S. Ingrid Tersman, Ambasadoarea Suediei în RM, d-nul Sorin Mearcare, președintele Fundația Est Europeană. Direcția prioritară în activitatea Rețelei Femeilor este promovarea experienței pozitive și succesele femeilor, care activează sau au activat în calitate de primar și/sau funcționar în APL și care, prin realizările frumoase și importante pentru comunitățile lor, au demonstrat, o dată în plus, că femeia poate și trebuie să joace un rol mult mai important și activ în societatea noastră.

CE SUPTOR OBTIN FEMEILE ÎN CADRUL REȚELEI?

Aș zice în primul rând posibilitatea de a comunica, de a se

cunoaște mai bine, de a găsi un sprijin, un sfat util la momentul potrivit, de a nu se simți singure în ipostaze dificile de activitate, de a privi RF ca pe o „familie” unde toți sunt egali și apreciați deopotrivă (fără a pune în prim plan apartenența politică) fapt care consolidează, în primul rând, CALM-ul.

În al doilea rând, femeile beneficiază de o pregătire profesională în baza exemplelor existente, facilitarea cooperării femeilor din APL prin identificarea necesităților acestora, a problemelor și domeniilor de interes comun. De asemenea, au posibilitatea de a fi consultate pe probleme de ordin juridic, economic, financiar, statistic, etc. Să participe la vizite de studiu cu schimb de experie-

ntă în țară și peste hotare. Să obțină abilități practice având posibilitatea de a disemina bunele practici și exemple din activitatea proprie. Deprinderea de a se implica activ în discuții, care sunt axate pe necesitățile lor. Femeilor li se oferă posibi-

litatea de a-și împărtăși opinia lor cu privire la informațiile și materialele prezentate în cadrul activităților.

Pe parcurs, s-a înregistrat un grad ridicat de deschidere din partea lor, discuții de cazuri-problemă preluate din practica, precum și modele de soluționare. Baza de date creată și plasată pe pagina electronică a CALM-lui le ajută să stabilească mai operativ legătura între ele, să discute problemele care le interesează, iar materialele promoționale editate în cadrul rețelei contribuie atât la diseminarea bunelor practici din localitățile conduse de femei-primar, cât și la consolidarea RF.

CUM S-A SCHIMBAT MENTALITATEA LOR ÎN ACEST RĂSTIMP?

Se observă dezvoltarea personală a femeilor cu punerea în practică a tehnicilor specifice de

dezvoltare personală, plecând de la principiul că nimic nu este imposibil. Femeile au început să lucreze cu ele însele foarte mult, să-și dea voie să greșească, să cadă, să se ridice cu și mai multă putere și dorință de a ajuta, de a lucra la visele lor, care vor deveni realitate. Au conștientizat că fiecare problemă are cel puțin 2 soluții pe care trebuie să fie pregătite să le aplice, să nu accepte un „nu”, să fie motivate și să motiveze și pe alții, să transforme orice dificultate într-un scop anume. Membrele rețelei sunt convinse că misiunea lor este de a-i ajuta pe oameni

să-și construiască viitorul - acolo unde își vor petrece următorii ani din viață. Au deprins să fie puternice, ambițioase, să nu zică „nu pot”. Cred cu tărie în puterea echipei. Apreciază spiritul creativ, competitiv și de inițiativă al colegelor din rețea. Se observă o solidaritate între femeile-primar, ele au devenit mai optimiste, mai tolerante și, în același timp, mai încrezătoare în forțele proprii.

CE VĂ PROPUNEȚI PENTRU ANUL CARE VINE, CARE ESTE UNUL PLIN DE PROVOCĂRI, AVÂND ÎN VEDERE CĂ INTRĂM ÎN CAMPANIE ELECTORALĂ LOCALĂ?

Conform Planului de Acțiuni al RF pentru anii 2014-2017, voi exemplifica doar câteva denumiri de activități, cum ar fi: pregătirea și desfășurarea Conferinței RF CALM, cu prezentarea raportului de activitate a rețelei pe perioada respectivă; continuarea activităților din cadrul proiectului de creare a Rețelei Secretarilor din cadrul CALM, editarea materialelor promoționale despre activitatea RF din cadrul CALM, crearea unui Mentorat viabil, în baza bunelor practici ale femeilor-primar din România, participarea activă a femeilor în cadrul emisiunilor tv/radio și pornind de la constanța că majoritatea țărilor Europei se confruntă cu probleme sociale similare (excluziune socială, sărăcie, discriminare etc.) și aceleași dificultăți în a le soluționa, noi, RF din cadrul CALM, ne propunem să ne întâlnim cu kolegele noastre din spațiul european și să facem schimb de practici și experiență.

RETEAUA FEMEILOR CALM, VERIGA PUTERNICĂ ÎN APL

ză să aibă loc. Așa este. Unii sunt mai bine informați, alții mai puțin informați... Aș zice că acest an electoral se deosebește cu mult de anii precedenți. Se observă o politizare excesivă a populației, o dușmănie care se creează chiar și în sânul familiei, atunci când un membru are o altă orientare politică decât ceilalți. În localitățile rurale, unde cetățenii se cunosc personal, situația este și mai tensionată. Și nu-i de mirare când primari cu o experiență bogată în administrația publică declară

periența candidatului. Și așa cum începe febra alegerilor femeile reprezintă un grup demografic extrem de important, pentru a face agitație desigur, și fiecare dintre tabere încearcă să le atragă.

Țin să menționez că nu toate femeile se lasă ademenite doar pentru a face agitație. Avem multe exemple de femei-primar cu o experiență bogată și care, desigur, vor continua să se manifeste și în continuare ca edil al localităților din care vin. Lor li s-a oferit această șansă și ele au demonstrat ce pot, de vreme ce au fost propuse și susținute să candideze din nou la funcția de Primar. Succesul nu cred că ține de frumusețe sau de gen, de întâmplări sau de compromisuri, ci de tăria convingerilor, de competență, de profesionalism și de responsabilitate, iar un pic de noroc nu strică nici el. Cu alte cuvinte, trebuie să fi omul potrivit la locul potrivit. În acest moment cred că Doamnele, despre care voi vorbi în continuare, sunt omul potrivit la locul potrivit. Acestea sunt: Tatiana Badan, primar de Selemet, Cimișlia; Nina Costiuc, primar de Budești, mun. Chișinău; Tatiana Harcenco, primar de Zolotievca, Anenii Noi; Lidia Carpenco, primar de Iujnoe, Cahul; Margareta Lepădatu, primar de Rădulenii Vechi, Florești;

Valentina Ciușceac, primar de Sîngerei Noi, Sîngerei; Ludmila Ceglic, primar de Calfa, Anenii Noi; Natalia Vișodeț, primar de Cîșla, Cantemir; Elena Lungu, primar de Păulești, Călărași; Nina Ivanec, primar de Varva-reuca, Florești; Zinaida Ermura-che, primar de Malcoci, Ialoveni; Tatiana Gorgos, primar de Sărata Nouă, Leova; Emilia Albu, primar de Mereșeuca, Ocnița; Silvia Turcanu, primar de Chișcăreni, Sîngerei; Olga Borș, primar de Cîșla, Telenești; Ana Dicusar, primar de Cetireni, Ungheni etc.

Meritul RF este că, în permanență, a diseminat experiența femeilor-primar de succes, le-a încurajat pe cele de la primele mandate să le urmeze calea și astăzi multe localități din republică diriguite de femei obțin succese remarcabile. S-au evidențiat doamnele primar: Rodica Cucereanu, primar de Crihana Veche, Cahul; Valentina Carastan, primar de Slobozia Mare, Cahul; Silvia Știrbeț, primar de Văleni, Cahul; Angela Zaporjan, primar de Colonița, mun. Chișinău; Galina Ceban, primar de Chircăiești, Căușeni; Tamar Borodin, primar de Batîr, Cimișlia; Alina Semeniuc, primar de Crișcăuți, Donușeni; Svetlana Cucu, primar de Cruglic, Criuleni; Maria Galiț, primar de

Sărata Veche, Fălești; Feodosia Bunescu, primar de Băhrinești, Florești; Emilia Vieru, primar de Fundurii Vechi, Glodeni; Daria Gonța, primar de Drăgușeni Noi, Hîncești; Lucica Guștiuc, primar de Cotul Morii, Hîncești; Elena Dobzeu, primar de Grozești, Nisporeni; Parascovia Negruță, primar de Piatra, Orhei; Tatiana Turcanu, primar de Vinogradovca, Taraclia; Valentina Casian, primarul orașului Strășeni; Maria Ursachi, primar de Lozova, Strășeni, care susțin că nu le-a interesat niciodată funcția de primar, doar au vrut să facă schimbări spre bune în localități, să-i vadă «pe oameni mulțumiți», iar campanie electorală nu fac deoarece «nu au bani». Ele s-au obișnuit deja că tot timpul e ușa deschisă la primărie. Nu fac program de audiențe. Omul care are o problemă vine și o rezolvă imediat. Au familii, dar comuna este marea lor familie. Și nu este mai mare satisfacție după o zi de muncă decât asta: să știi că oamenii sunt mulțumiți de tine și că i-ai ajutat și în ziua respectivă și că o să-i ajuți în continuare. Faptul că oamenii te știu aproape de ei, că te apreciază contează cel mai mult. Ele muncesc cu mare drag, nu ca primar, ci ca om pentru oameni.

„SUCESUL NU CRED CĂ ȚINE DE FRUMUSEȚE SAU DE GEN, DE ÎNTÂMPLĂRI SAU DE COMPROMISURI, CI DE TĂRIA CONVINGERILOR, DE COMPETENȚĂ, DE PROFESIONALISM ȘI DE RESPONSABILITATE, IAR UN PIC DE NOROC NU STRICĂ NICI EL!”

CÂTE DINTRE PRIMĂRIȚE SUNT GATA SĂ ACCEPTE NOUA PROVOCARE?

Se scrie și se vorbește foarte mult despre alegerile care urmează

că nu vor mai candida la funcția respectivă. Se știe că într-o campanie electorală este nevoie de mesaje concrete, de proiecte și rezultate care să demonstreze ex-

ACoR, ÎN ACORD CU CALM

Autoritățile publice locale din Republica Moldova și România au o platformă comună, după ce, în data de 24 mai 2013, la Chișinău, a avut loc prima Ședință Comună a Guvernelor Locale din România și Republica Moldova. În cadrul întâlnirii a fost constituit Consiliul Autorităților Locale din Republica Moldova și România, un for al tuturor primarilor din ambele țări. Astfel, mai multe acțiuni se înscriu perfect în lista de priorități. În perioada 15 – 18 februarie 2015 a avut loc cea de-a XVIII-a sesiune ordinară a Adunării generale a Asociației Comunelor din România (A.Co.R.). Evenimentul a avut ca temă centrală „ABNEGAȚIE, ALTRUISM, ARMONIE și AUTORITATE ÎN ASOCIAȚIE - 2015” și a fost organizat sub înalțul patronaj al Excelenței Sale, domnul Klaus-Werner IOHANNIS, președintele României.

La cea de-a XVIII-a sesiune ordinară a Adunării generale a A.Co.R. au participat 540 de primari, viceprimari și secretari de comune din comunele membre ale Asociației. Printre invitații care au onorat cu prezența cea de-a XVI-II-a sesiune ordinară a Adunării generale a A.Co.R. s-au numărat: doamna Corina CREȚU – comisarul pentru Politică Regională din cadrul Comisiei Europene, domnul Sorin-Dan MIHALACHE, consilier prezidențial, domnul Darius-Bogdan VĂLCOV – Ministrul Finanțelor Publice, domnul Daniel CONSTANȚIN – Ministrul Agriculturii și Dezvoltării Rurale; doamna Rovana PLUMB – Ministrul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice; doamna Grațielia-Leocadia GAVRILESCU – Ministrul Mediului, Apelor și Pădurilor, precum și alți demnitari sau funcționari publici din cadrul aparatului central al Guvernului României.

La lucrări a participat și o delegație din partea Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), compusă din 20 de primari și condusă de doamna Tatiana BADAN, președintele CALM, primarul satului Selemet, raionul Cimișlia. Lucrările Adunării generale au inclus subiecte legate de activitatea curentă a asociației, analiza Acordului de parteneriat încheiat între Asociația Comunelor din România și Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, propuneri legislative menite să îmbunătățească activitatea de la nivelul comunelor. Cu această ocazie, a fost redactată și o listă a problemelor identificate de comunele din România care va fi transmisă tuturor ministerelor de resort.

tățească activitatea de la nivelul comunelor. Cu această ocazie, a fost redactată și o listă a problemelor identificate de comunele din România care va fi transmisă tuturor ministerelor de resort.

CONSILIILE LOCALE VOR HOTĂRÎ VALOAREA IMPOZITELOR PE TERENURI ȘI CLĂDIRI

Ministrul Finanțelor Darius Vălcov a prezentat forma finală a Codului Fiscal, convenită cu o săptămână anterior desfășurării Adunării generale a Asociației Comunelor din România, la sediul ministerului, în prezența reprezentanților Asociației Comunelor din România, Asociației Orașelor din România și ai Asociației Municipiilor din România, întâlnire la care au luat parte și primarii argeșeni Ion Toader (Cetățeni) și Gheorghică Boțarcă (Topoloveni). "S-au discutat punct cu punct taxele și impozitele locale și am convenit, de principiu, ca decizia de a stabili cuantumul impozitelor pe clădiri și pe terenuri să fie lăsată la latitudinea Consiliilor Locale. Plafonul este diferențiat de la o zonă la alta, iar consiliile locale pot decide, într-o marjă de plus-minus 50%, să scadă sau să crească impozitele. La impozitul pe mijloacele de transport, toți primarii prezenți au solicitat să rămână unitar la nivel de țară, solicitare

aprobată de Ministerul Finanțelor. Am insistat, de asemenea, să se plătească o suprataxă pentru mașinile de mare capacitate, cele de lux, în vederea protejării industriei autohtone de autoturisme. S-a mai solicitat și s-a admis în Codul Fiscal ca "taxa pe stâlp" să rămână la bugetele locale, astfel încât toate impozitele pe proprietăți vor fi colectate în continuare la bugetele locale", declară președintele A.Co.R Argeș, Ion Toader.

O altă discuție a fost purtată în ceea ce privește impozitul pe venitul agricol, primarii de comune solicitând Ministerului de Finanțe

ca aceste sume să ajungă în integralitate la bugetele locale, nu în cuantum de doar 40%, așa cum se întâmplă în prezent, dar propunerea nu a fost acceptată de oficialii ministerului. De asemenea, primarii de comune au mai cerut ca 40% din impozitul pe pensii să ajungă în bugetele locale, urmând ca propunerea să fie discutată în Guvern.

Ministrul Muncii, Rovana Plumb a prezentat stadiul în care se află procesul de modificare a Legii privind salarizarea unitară a personalului bugetar în vederea intrării în vigoare a noii legi începând cu data de 1 ianuarie 2016.

europene pentru exercițiul financiar 2014-2020, iar primăriile vor putea depune proiecte în vederea accesării banilor de la Uniunea Europeană. Ca și noutate, proiectele cu finanțare europeană vor putea fi depuse și online, într-o secțiune continuă, până la epuizarea fondurilor disponibile la capitolul respectiv de finanțare. Au prioritate proiectele de alimentare cu apă și canalizare, urmate de cele pentru școli, drumuri etc. Important este ca primăriile să aibă deja făcute studiile de fezabilitate pentru proiectele pentru care doresc să acceseze fonduri europene, astfel

La ora actuală, peste 55% din funcționarii publici din primăriile de comune câștigă salariul minim pe economie, situație care a generat o serie de proteste, la mijlocul lunii februarie, în primăriile din țară.

„PRIMUL VENIT, PRIMUL SERVIT” LA FONDURI EUROPENE

Ministrul Agriculturii Daniel Constantin a anunțat că, până sfârșitul lunii martie vor apărea formele noilor ghiduri de finanțare

încât să aibă șanse cât mai mari la finanțare, principiul utilizat fiind "primul venit, primul servit".

Ministrul Agriculturii a primit numeroase critici de la primarii de comune pentru întârzierea aprobării formei finale a Registrului Agricol, document care ar fi trebuit să fie gata până la 1 ianuarie 2015. Acum lucrăm pe Registrul Agricol de anul trecut. Ni s-a răspuns că procedurile de elaborare au fost urgentate, iar noul Registrul Agricol va fi gata în curând. De asemenea, Ministerul Agriculturii nu a stabilit normele metodolo-

ACoR, ÎN ACORD CU CALM

gice pentru eliberarea atestatelor de producător și a certificatelor de comercializare, așa încât producătorii agricoli nu își pot vinde produsele. Ministrul Agriculturii a răspuns că aceste documente vor fi finalizate până la sfârșitul lunii martie.

Ministrul Mediului Grațielă Gavrilăscu a prezentat programele din cadrul ministerului care beneficiază de finanțare europeană și a explicat edililor posibilitatea prin care pot transfera anumite investiții rurale derulate cu finanțare pe OG 28 la Administrația Fondului pentru Mediu, principala instituție care asigură suportul financiar pentru realizarea proiectelor și programelor pentru protecția mediului. Exemple de proiecte care pot fi transferate sunt cele de canalizare și drumuri, iar în acest fel un număr mai mare de investiții ar putea beneficia de finanțare, întrucât Ministerul Mediului dispune de resurse financiare mai mari. Tot ministrul Mediului a prezentat programului

de împăduriri pentru acest an și a anunțat, în premieră, că Programul "Casa Verde" a fost deblocat, după o pauză de doi ani.

"Printre problemele mai importante ridicate de primarii prezenți s-au aflat salariile foarte

mici ale funcționarilor, fapt care a făcut ca administrația publică locală să devină "Cenușăreasa" societății, eliminarea plafonului de salarii din administrație, decontarea abonamentelor cadrelor didactice, care nu se poate face

din cauza limitării plafonului de salarii, și eliminarea cotei de combustibil, de 75 de litri pe lună, pentru primării. Au fost discutate și alte probleme, cum ar fi transformarea amenzilor neachitate în zile de muncă în folosul comu-

nității, modificarea Legii nr. 416 privind ajutorul social, eliminarea întârzierilor în aprobarea proiectelor cu finanțare europeană la oficiile județene pentru finanțarea investițiilor rurale, din lipsă de personal, sau incompatibilitatea primarilor", a precizat Valeria Dascălu, primarul comunei Săbăoani, președintele ACoR, filiala Neamț.

Primarii au mai propus modificarea Legii nr. 17/2014 privind vânzarea terenurilor în extravilan și a domeniului public, astfel încât trecerea din domeniul public în cel privat să se poată face de către Consiliul Local, și nu de Guvernul României. S-a solicitat urgentarea apariției normelor de concesionare a pajiștilor comunale. "În cadrul Adunării Generale, s-au clarificat unele dintre problemele cu care primarii se confruntă în comune. Faptul că suntem uniți într-o asociație și nu punem problemele individuale ne face să ne simțim mai puternici și să ne facem auziți", a spus președintele ACoR Neamț.

SUBIECTELE DE INTERES PRIORITAR PENTRU APL, DISCUTATE CU NOUL SECRETAR GENERAL ADJUNCT AL GUVERNULUI

La 17 martie 2015, la sediul CALM, a avut loc întrevederea Conducerii Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) cu Domnul Sergiu CE-

AUȘ, noul Secretar General adjunct al Guvernului.

Reprezentanții CALM - Doamna Tatiana BADAN, Președinta CALM, primar al s. Se-

lemet, raionul Cimișlia; Alexei Busuioc, primarul s. Capaclia, raionul Cantemir; Ion Dolganuc, primarul s. Colibași, raionul Cahul; Viorel Furdul, directorul

executiv al CALM și experții organizației, au adus la cunoștința Secretarului General adjunct al Guvernului cele mai stringente probleme cu care se confruntă actualmente reprezentanții APL și care împiedică buna funcționare a instituțiilor publice locale, au abordat mai multe subiecte privind activitatea curentă, perspectivele de dezvoltare a autonomiei locale și consolidarea capacităților autorităților administrației publice locale.

În primul rând, s-a făcut referire la procesul de implementare a Strategiei Naționale de Dezcentralizare și constrângerile întâmpinate; s-au accentuat avantajele, dar și principalele dificultăți pe parcursul aplicării în practică a noului sistem al fina-

nelor publice locale; lipsa lichidităților la început de an, necesitatea urgentării descentralizării patrimoniale; trecerea la etapa consolidării bazei fiscale pentru generarea veniturilor proprii; clarificarea mai multor aspecte și lacune în procesul achizițiilor publice etc. S-a discutat despre situația în jurul Reformei teritorial administrative, la fel și necesitatea urgentării adoptării în Parlament a legilor ce vizează APL, adoptarea cărora a fost amânată în repetate rânduri. În finalul întrevederii s-a convenit asupra comunicării eficiente între CALM și Cancelaria de Stat, CALM venind cu propunerea unei întrevederi cât mai urgente cu Prim-ministrul și reluarea activității Comisiei Paritare pentru Dezcentralizare.

PRIMĂRIȚA CARE A UIMIT MOLDOVA!

ARE ȘAPTE COPII, L-AR ACCEPTA PE AL OPTULEA ȘI MAI VREA UN MANDAT LA PRIMĂRIE.

A demonstrat că o femeie puternică nu stă în spatele unui bărbat, ci în fața lui, uimind o țară întreagă. Este vorba despre unica femeie primar din Republica Moldova care are cei mai mulți copii – șapte fete. Ultima a venit pe lume chiar în timpul mandatului. Olga Coronciuc, edilul comunei Bălțața din raionul Criuleni, spune că ar putea să-l nască și pe al optulea copil și chiar să participe la alegerile locale generale din acest an.

Pe Olga Coronciuc am găsit-o la primărie. Dis-de-dimineată, la ușa cabinetului său așteptau vreo câțiva săteni. După ce i-a primit în cabinet, primărița s-a apucat să citească niște documente, legate de un proiect complex din comună. Vrea să instaleze sistemul de canalizare, epurare și apeduct.

SCHIMBĂRI MICI, DAR IMPORTANTE

„Sunt la primul mandat și mă gândesc să candidez și la al doilea, doar ca să duc la bun sfârșit ceea ce am început, adică aceste proiecte. Pe tot parcursul acestor ani, m-am străduit să îmbunătățesc viața sătenilor, că mare dezordine am găsit când am venit. Era așa o debandadă prin toate documentele, că nu știam de unde să încep. Multe lucruri elementare trebuiau de făcut”, menționează femeia.

Astfel, încetul cu încetul, femeia a renovat grădinița, apoi școala, punctul medical, casa de cultură. A reparat un stadion de fotbal pentru tineri și a amenajat un teren de joacă pentru copii chiar în centrul satului. „Poate nu am făcut cine știe ce, dar cu siguranță nu mai este ceea ce era acum patru ani. Mai vreau să repar și drumul și cam astea sunt obiectivele mele pentru următorii patru ani. Desigur, dacă lumea o să mă voteze. Pentru că în primul tur am acumulat 80 % din toate voturile și am concurat alături de încă nouă candidați”, specifică mândră primărița.

„CINE SUNT EU SĂ MĂ AȘTEPTE OAMENII?”

Olga Coronciuc spune că e nevoie de mult tact, curaj și răbdare pentru a fi în această funcție. „În primul an de mandat, în școală erau 14 grade cu plus, iar în sala

sportivă – vreo cinci. Ce să fac? Mă duc la raion. Acolo, președintele mă întreabă de când cei din Bălțața au probleme, că cică suntem tare cuminciori. M-am întors înapoi așa cum am venit – nu avea raionul bani. Bine. Am așteptat ceva timp, pe urmă sun la vreo două televiziuni și le chem în sat. Le-am arătat totul: că e frig, nu-s condiții, mizerie. A doua zi m-a sunat președintele de raion ca să punem la punct totul de ce era nevoie, iar peste jumătate de an am instalat un cazan cu bioamasă. Știu că nu a fost cea mai bună mutare pe tabla de șah, dar altă soluție pe moment nu aveam”, explică funcționara.

Femeia e implicată și în compania de turism a soțului. După ce termină treburile de la primărie dă o fugă până la al doilea job. Apoi seara mai are și ore de masterat, la drept. „Când nu reușesc să comunic cu sătenii sau mă caută pe la primărie, iar eu nu sunt, seara târziu mă duc direct la ei acasă ca să rezolvăm problema. Nu-mi place ca lumea să mă aștepte la ușă. Cine sunt eu ca să mă aștepte oamenii la ușă? Dacă au întrebări mai ușoare discutăm prin

rețelele de socializare. Sincer, am noroc și de echipa de consilieri și cea din administrație – fiecare știe ce are de făcut. Cât despre al doilea job, mulți ar putea spune că este conflict de interese. Dar eu nu implic businessul meu în treburile primăriei sau să fac vreo mahinație. Șapte copii din salariul de primar nu crești”, spune ea.

DE LA PRIMĂRIE LA MATERNITATE

Când a venit la cârma primăriei era în anul 2011. Tocmai a șasea fetiță împlinise un an, iar peste o lună a aflat că e însărcinată cu a șaptea. „A fost un pic neașteptat pentru mine când am aflat că vom avea încă un copil, dar ce puteam să fac. Mulți nici nu au înțeles că sunt însărcinată. Am stat în primărie aproape non-stop, fiindcă

cea mai mică – trei ani: „Câteodată le mai încurc numele, mai ales fetelor gemene. Pot să întreb tu cine ești? Eu sunt Daria. Aha, am înțeles. Desigur, e greu să crești șapte fete. În viață nu sunt doar zile cu soare. Important e să te ridici atunci când cazii și să nu te lași pradă disperării”, spune Olga, care recunoaște că dacă ar rămâne însărcinată și cu al optulea copil, nu ar renunța la el: „Unde sunt șapte e loc și pentru al optulea”, zâmbește ea.

FEMEILE DIN MOLDOVA, DE NOTA ZECE

Dumitru, soțul său, o ajută foarte mult. Bărbatul spune că e mândru de familia sa, dar mai ales de soție: „O ajută foarte mult, deoarece e imposibil sa nu o ajuți. Sincer, nu mă simt subestimat pentru faptul că

cum am mai spus era mult de lucru. Așa că, de la primărie la maternitate și de la maternitate la primărie. Eu nu am prea stat cu copiii acasă. Pe mine toți mă ajută: și vecinii, și fata cea mai mare, și câteodată colegii de lucru. Sarcina pentru mine e o normalitate. Eu nu înțeleg femeile care vor copii, dar nu nasc doar din motivul că vor carieră. Pe toate le reușești dacă vrei. Copiii sunt cei care ne dau sens vieții”. Anastasia, Nicole, Beatrice, gemenele Daria și Xenia, Valentina și Olga sunt cele șapte fete ale primăriței. Cea mai mare are 23 de ani, iar

ea are atâtea activități și e primar, pentru că eu tot am treburile mele. Când ne vom mai întâlni data viitoare, cu siguranță Olga va fi premier”.

Câțiva ani în urmă, Olga a fost implicată într-un scandal de proporții. Femeia se judecă din cauza unor chestiuni legate de firmele de turism pe care le-a deținut. Afirma că deja primul proces l-a câștigat. „Eu nu regret absolut nimic din ce s-a întâmplat în viața mea. Sunt lecții din care am învățat și am înțeles că tot răul e spre bine, de asta sunt sigură. Niciodată nu am lăsat mâinile în jos. Mie nu-mi place să stau și să plâng în pumni. Țasta nu e stilul meu. În viață trebuie să treci prin toate ca să înțelegi multe. Să duci războaie ca să-ți demonstrezi nevoința trebuie, dar pierzi timpul. Mai bine să faci ceva bine și să nu atragi atenția la toate relele”, explică primărița.

Ce-i trebuie unei femei ca să nu stea în spatele unui bărbat? Puțină libertate și susținere. „O femeie are nevoie de puțină libertate și le poate face pe toate. În Republica Moldova femeile sunt de nota zece, doar că bărbații nu prea sunt la nivelul lor. Totuși, fără ei nu te descurci de una singură. Cu un bărbat puternic alături, femeia e și mai puternică, mai ales dacă te înțelege și te susține”, încheie Olga.

Sursa: adevarul.ro

SATUL DIN R. MOLDOVA ÎN CARE SUNT 12 PRIMARI: „AȘA ÎNTRĂM ÎN FIECARE CASĂ!”

MANȘETĂ: Satul Băhrinești, raionul Florești, este un „aspirator” de proiecte implementate în dezvoltarea infrastructurii, dar mai este renumit și prin faptul că fiecare dintre săteni poate fi primar pentru o lună. Inițiativa îi aparține primarului Feodosia Bunescu, care este în fruntea localității din 2007.

„Această idee cu 12 primari mi-a apărut după ce am participat la un seminar privind implicarea cetățenilor în procesul decizional. Astfel, în fiecare lună este desemnat un primar de sector, care vine la sediul primăriei și se consultă cu mine. Acest primar voluntar merge pe la 60 de gospodării ale oamenilor și colectează informații, propuneri, iar ulterior acestea sunt puse pe agenda primăriei”, a declarat pentru Ziarul NAȚIONAL Feodosia Bunescu.

Potrivit primăriei, implicarea primarului de sector nu este voluminoasă ca timp, dar în așa fel se poate de intrat în fiecare casă. „Așa aflăm toate problemele cu care se confruntă oamenii din sat și, bineînțeles, îi ajutam. Acum mi-a apărut o nouă idee privind implicarea oamenilor în procesul decizional. Vom desemna, în ordine alfabetică, o persoană care să mă asiste în munca mea. Urmează ca toți să vadă ce înseamnă munca de primar. Poate unora le pare că e ușor,

dar nu este deloc așa. Un primar trebuie să fie în permanență în contact cu oamenii și, totodată, să facă și multe treburi pentru comunitate”, a menționat sursa citată.

Feodosia Bunescu, care a lucrat anterior profesoară, poate scrie proiecte pentru ca ulterior să primească finanțare, dar spune că asta este o muncă colosală. „Unii cred că un proiect se scrie în 2 ore, aplici și vin banii. Dar cine a scris un proiect știe ce înseamnă asta. Eu am o experiență de 15 ani în scrierea proiectelor și am obținut finanțare și înainte de a deveni primărie. Acum vreau să deschidem un incubator de afaceri în localitate. Îmi doresc ca sătenii mei să acceseze fonduri și să fie capabili să deschidă AFACERI PROFITABILE. Este un crez de-al meu și sper că voi reuși”, a conchis Feodosia Bunescu.

De menționat că în Băhrinești au fost implementate 59 de proiecte, în valoare de milioane de lei.

UN PRIMAR VINE CU BANI DE ACASĂ PENTRU A SPRIJINI COMUNA!

Chiar dacă pare greu de crezut, în județul Timiș un primar lucrează fără salariu. Mai mult, vine cu bani de acasă pentru a sprijini comuna.

Este vorba de primarul comunei Becicherecu Mic, Raimond Ovidiu Rusu. Provenit din familia care deține una din cele mai mari fabrici de mobilă din România, primarul din Becicherec are suficienți bani încât să lucreze doar pentru a lăsa ceva în urma sa. Salariul pe care Raimond Rusu ar fi trebuit să îl ia de la primărie este investit în pomi fructiferi pe care îi primesc cetățenii. Primarul le-a cerut cetățenilor un singur lucru: responsabilitate civică, potrivit Radio Timișoara.

Asta se întâmplă acum trei ani. Văzând că funcționează, primarul din Becicherec a oferit pomi și anul următor, chemându-i pe oameni să își clarifice situația juridică a proprietăților, multe dintre ele neclare. Ce-

tățenii, la rândul lor, sunt încântați.

Pe lângă pomii fructiferi, tot din salariul său Raimond Rusu îi cumpără fiecărei femei din sat cu ocazia zilei de opt martie o floare, iar cu bani aduși de acasă finanțează activitățile culturale din comună și echipa de fotbal. Pe lângă asta, primarul a construit din bani proprii o baltă în care se organizează la sărbători concursuri de pescuit. Din cauza problemelor din administrația publică, primarul din Becicherec se declară dezamăgit, fiind șanse de peste 90 la sută să nu mai candideze pentru un nou mandat.

PESTE 100 DE ANI // PASIUNEA INEDITĂ A UNEI PRIMĂRIȚE DIN R. MOLDOVA

PRIMARUL DIN SATUL SELEMET, RAIONUL CIMIȘLIA, COLECȚIONEAZĂ PROSOAPE ȘI II. CEL MAI VECHI PROSOP ARE PESTE O SUTĂ DE ANI, IAR IA – PESTE 80 DE ANI.

Are în colecție peste 40 de prosoape și opt ii. Cea mai veche ie are peste 80 de ani, iar cel mai vechi prosop – peste o sută de ani și a fost adus din România. Toate sunt diferite și unice în felul lor. Ori de câte ori are posibilitate, primăriea satului Selemet din raionul Cimișlia, Tatiana Badan, le etalează. Dânsa a fost și inițiatorea Festivalului „iProsop”, dedicat tradiției locale a prosopului țesut manual și oportunităților antreprenoriale de promovare a culturii naționale.

BASARABIA-SIBERIA- ROMÂNIA-SELEMET

„Sunt „bolnavă” de folclor și tradițiile noastre și-mi doresc ca toți cetățenii să valorifice patrimoniul nostru cultural”, susține Tatiana Badan.

A început să colecționeze prosoape și ii după ce i-a murit mama. Ultima achiziție – două prosoape, care au peste o sută de ani, au fost cumpărate de la un preot din România, care a fost anterior deportat în Siberia.

„Aceste prosoape au fost țesute la noi în sat, după care au fost duse în Siberia, apoi în România, ca în final să ajungă tot de unde au pornit. Au o valoare istorică și spirituală fără preț. Fără preț sunt și iile pe care le dețin în colecție. Cea mai veche are peste 80 de ani și la fel a fost confecționată la noi în sat. Pe ea sunt ornamentate niște ozoare specifice satului. Mai mult, după acest ozor am confecționat și costumele naționale pentru membrii Ansamblului „Măruntica” din localitate”, ne mărturisește primăriea colecționară de ii și prosoape.

CU IA LA NUNTĂ

Cu ia nu doar în gând, dar și purtată. Primăriea susține că, de fiecare dată când merge la vreo sărbătoare națională sau de familie, îmbracă ia.

„Uite, în curând voi avea o nuntă și cu siguranță voi îmbrăca una din iile mele, pentru că nu le țin doar pe umerăș și le prezint la expoziții, dar și le îmbrac, le arăt lumii”, ne spune Tatiana Badan.

„PRIN PROSOP SĂ UNIM ȚARA”

În anul 2014, în Selemet a fost lansat un nou festival, unic în republică - „iProsop”. Și în acest an, colecția Tatianeii Badan, alături de ale altor peste 50 de meșteri populari, va

înfrumuseța standurile expoziționale.

Printre organizatorii acestui festival, care în acest an va avea loc pe data de 31 mai, se numără chiar primăriea. „Prin acest festival vrem să scoatem în evidență artizanatul și prosopul, care ne leagă pe toate etapele vieții – de la naștere până la moarte. Prin prosop să unim

țara. Acest eveniment este gândit să scoată în evidență tradiția de a țese prosoape, promovarea prosopului național și, nu în ultimul rând, internaționalizarea vânzării acestuia”, adaugă primăriea, pasionată de prosoape și ii.

LE ÎMBINĂ CU UȘURINȚĂ PE TOATE

Chiar dacă îi este greu să fie și primărie, deja al treilea mandat, și mamă, și soție, Tatiana Badan nu se plânge. „Recunosc, prea puțin timp acord familiei, dar copiii și soțul mă înțeleg și mă susțin în ceea ce fac. În plus, și fetița mea este implicată ca voluntar în mai multe proiecte. Nu poți să ai o mamă care vorbește mai mult de prosoape și ii, de cultură, de tradiții și să nu-ți placă ele și ție”, ne spune zâmbind primăriea de la Selemet.

„În cadrul acestui festival, oaspeții vor avea ocazia nu doar să aprecieze colecții de prosoape, dar și să le procure și să vadă procesul de țesere manuală, pentru că vor fi organizate masterclass-uri. Meșterițele vor răspunde la întrebări, iar copiii vor putea încerca să brodeze elemente dintr-un prosop tradițional. Evident, vor fi concursuri și experți care vor comenta și aprecia aceste exponate. Ambiția noastră este nu doar crearea expozițiilor de prosoape, ci și internaționalizarea prosopului nostru, comercializarea online în toate colțurile lumii a prosopului autentic moldovenesc”, conchide Tatiana Badan.

LUÂND ÎN CONSIDERAȚIE OPINIILE MEMBRILOR ȘI ANALIZÂND SITUAȚIA PRIVIND ÎNCETAREA RAPORTURILOR JURIDICE CU DIRECTORII INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÎNT, PRECUM ȘI CEA REFERITOARE LA NOUL REGULAMENT PRIVIND ORGANIZAREA CONCURSULUI DE OCUPARE A FUNCȚIEI DE DIRECTOR, EXPERTII CALM AU EXPUS ÎNTR-O NOTĂ INFORMATIVĂ OPINIA CONSOLIDATĂ A CALM. ACEST DOCUMENT A FOST EXPEDIAT MINISTERULUI EDUCAȚIEI ȘI PARLAMENTARILOR, PENTRU A FI ÎNTREPRINSE MĂSURILE NECESARE.

NOTĂ INFORMATIVĂ PRIVIND ÎNCETAREA RAPORTURILOR DE MUNCĂ A DIRECTORILOR INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÎNT PUBLICE CONFORM CODULUI EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

În prezent există multiple adresări a reprezentanților colectivităților locale privind circulara Ministerului Educației privind concedierea colectivă a directorilor instituțiilor de învățământ și organizarea ulterioară în masă a concursurilor pentru ocuparea posturilor respective, ceea ce este o situație ieșită din comun deoarece procesul ar urma să decurgă prin mecanisme tranzitorii echilibrate și previzibile. Mai mult ca atât, situația actuală pune în dificultate APL, generând incertitudine și confuzii legate de aplicarea corectă a legislației din domeniul muncii și lipsei de corelare corespunzătoare între actele Ministerului Educației și cele ce reglementează activitatea/statutul APL. De aceea, în cele ce urmează, CALM vine cu următoarele constatări și recomandări de ordin juridic.

ASPECTE LEGALE. Conform art. 153 din Codul Educației contractele individuale de muncă ale directorilor instituțiilor de învățământ publice, cu excepția celor din învățământul superior, de la numirea cărora în funcție au trecut mai mult de 5 ani încetează de drept la data expirării a 4 luni de la intrarea în vigoare codului respectiv, adică 23 martie 2015.

Constatarea cazului de încetare de drept a contractului individual de muncă se face de către autoritățile cu competențe legale de numire în funcție și este adusă la cunoștință persoanelor aflate în situațiile respective în termen de cel mult 5 zile lucrătoare, adică până la 30 martie 2015 și nu 28 martie după cum spune Ministerul Educației în recomandările sale metodologice.

În termen de cel mult 6 luni de la data încetării contractelor individuale de muncă autoritățile cu competențe legale de numire în funcție vor organiza concursuri de ocupare a posturilor de director devenite vacante. În perioada de până la numirea prin concurs a directorilor instituțiilor publice de învățământ, conducerea instituțiilor va fi exercitată de către directorii interimari desemnați de către autoritățile cu competențe legale de numire în funcție.

REMARCĂ: Având în vedere că legislația în domeniul educației se aplică în concordanță cu legislația muncii (referitor la regimul de muncă al personalului instituțiilor de învățământ), Codul Muncii nu cunoaște așa zemei ca „încetarea de drept” a raporturilor de muncă, dar se referă la încetarea contractului individual de muncă în circumstanțe ce nu depind de voința părților (un caz fiind încetarea contractului pe durată determinată) sau la inițiativa uneia dintre părți. Asemenea implicare arbitrară a legislației educaționale în legislația muncii creează dificultăți inclusiv la determinarea și completarea carnetului de muncă, regulile de completare a cărui referință la norma relevantă din Codul muncii, dar nu din Codul Educației sau alt act normativ.

De asemenea apare întrebarea ce înseamnă „instituții de învățământ” și cine sunt „autoritățile cu competențe legale de numire în funcție”?

Conform art. 15 din Codul Educației instituțiile de învățământ se clasifică:

- instituție de educație antepreșcolară – creșă, centru comunitar de educație timpurie;
- instituție de învățământ preșcolar – grădiniță de copii, centru comunitar de educație timpurie;
- instituție de învățământ primar – școală primară;
- instituție de învățământ secundar, ciclul I – gimnaziu;
- instituție de învățământ secundar, ciclul II – liceu;

- instituție de învățământ general cu programe combinate – complex educațional (școală primară-grădiniță, gimnaziu-grădiniță);
- instituție de învățământ profesional tehnic secundar – școală profesională;
- instituție de învățământ profesional tehnic postsecundar și postsecundarmonterțiar – colegiu;
- instituție de învățământ profesional tehnic cu programe combinate – centru de excelență;
- instituție de învățământ secundar vocațional de arte, sport etc. – școală;
- instituție de învățământ superior – universitate, academie de studii, institut, școală superioară, școală de înalte studii etc.;
- instituție specializată de învățământ de formare continuă – institute;
- instituție de învățământ extrașcolar – școală (de arte: arte plastice, muzică, teatru, de sport etc.), centru de creație, club sportiv;
- instituție de învățământ special – instituție specială, școală auxiliară.

Conform art. 141 și 142 din Codul Educației APL de ambele niveluri au atribuția de a „realiza conducerea, monitorizarea și contribuiri la evaluarea instituțiilor de învățământ ai căror fondatori sînt”.

Conform Legii descentralizării administrative pentru administrația publică locală (APL) de nivelul I ca domeniu de competență proprie sunt stabilite „construcția, gestionarea, întreținerea și echiparea instituțiilor preșcolare și extrașcolare (creșe, grădinițe de copii, școli de artă, de muzică)”, iar pentru APL de nivelul II sunt stabilite – „întreținerea școlilor primare și școlilor primare-grădinițe, gimnaziilor și liceelor, instituțiilor de învățământ secundar profesional, școlilor-internat și gimnaziilor-internat cu regim special, altor instituții din domeniul învățământului care deserveșc populația raionului respectiv, precum și activitatea metodică, alte activități din domeniu”. Se observă în actele legislative menționate o discrepanță dintre diferite noțiuni ce identifică instituțiile de învățământ. Prin urmare, reieșind din sensul actelor legislative menționate, pentru nivelul I al APL ca domeniu de competență proprie rămân conform noi terminologii din Codul Educației următoarele:

- 1) instituțiile de educație antepreșcolară – creșă; centru comunitar de educație timpurie;
- 2) instituțiile de învățământ preșcolar – grădiniță de copii, centru comunitar de educație timpurie;
- 3) instituțiile de învățământ extrașcolar – școală (de arte: arte plastice, muzică, teatru; de sport etc.), centru de creație, club sportiv.

Suplimentar apare și întrebarea ce înseamnă fondator după cum este menționat de legislația educațională, menționată mai sus (art. 141 și 142 din Codul Educației). În esență fondatorul este autoritatea publică prin actul căreia este creată instituția publică, ceea ce nu este chiar relevant în cazul nostru. Astfel trebuia să se țină cont de legislația anterioară care prevedea că instituțiile de învățământ, la propunerea autorităților de nivelul I, erau create de direcțiile de învățământ a APL de nivelul II, adică în fapt fondatori sunt APL de nivelul II. Doar în Codul Educației în vigoare se menționează în art. 21(1) că „instituțiile publice de educație timpurie (educație antepreșcolară și învățământ preșcolar) și de învățământ extrașcolar (de nivel local) sînt înființate, reorganizate și lichidate de către autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi, iar instituțiile publice de învățământ primar, gimnazial, liceal și extrașcolar (de nivel raional) sînt înființate,

reorganizate și lichidate de către autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea și ale UTA Găgăuzia. **Însă aceste prevederi acționează doar pe viitor.**

CONCLUZIE. Erau necesare niște prevederi tranzitorii în Codul Educației care să prevadă o perioadă de tranziție, reorganizare, pregătire (inclusiv instruire) a APL de nivelul I, cu transmiterea celor necesare la autoritatea în competența căreia trece administrarea instituțiilor de învățământ. Respectiv termenul „fondator” ar fi trebuit să fie echivalent cu termenul „autoritatea administrației publice locale de competența căreia ține instituția de învățământ”. De asemenea erau necesare concretizări în Legea privind administrația publică locală privind competența primarilor în ceea ce privește eliberarea și angajarea directorilor instituțiilor de învățământ (nefiind clare prevederile în vigoare la acest capitol), nemaivorbind de mecanisme permanente și provizorii în Codul muncii.

ASPECTE DE FAPT. Suplimentar la cele menționate, pentru a realiza în practică prevederile enunțate din Codul Educației trebuie să existe în fapt raporturi de muncă dintre autoritățile executive ale APL de nivelul I și directorii instituțiilor de învățământ publice menționate, adică cel puțin trebuia să existe la autoritatea respectivă carnetul de muncă și dosarul personal al directorului respectiv, creat și gestionat conform prevederilor Codului muncii.

În caz contrar, ar fi necesar mai întâi de aplicat o procedură de transfer a directorului și instituției de la gestiunea unui organ la altul (adică între diferite nivele a APL) prin actele ambelor conducători ai organelor executive, cu transmiterea tuturor documentelor aferente activității și raporturilor de muncă.

Astfel este nevoie de un act administrativ – dispoziție/ordin a autorității care deține competența în domeniul dat (APL de nivelul 2). În această dispoziție sa fie constatată încetarea raporturilor de muncă, baza legală și faptul ca dosarele respective se transmit către APL nivelul I cu perfectarea actului de primire predare.

Accentuăm că actul de predare - primire nu este act juridic administrativ și nu înlocuiește un ordin/dispoziție/decizie, adică nu este suficient pentru apariția dreptului primarului de a emite de exemplu dispoziția privind încadrarea temporară a directorului și a organizării concursului.

Altfel, primarii pot fi în situația când în fapt nu gestionează relații de muncă și respectiv nu putem vorbi de desființarea sau încetarea de drept a acestora, adică nu putem desființa ceea ce nu există, în special în aspect juridic. Și Ministerul Educației și primarii ar urma să atragă atenția la aceste momente pentru a nu nimeri în litigii inutile.

REFERITOR LA ORGANIZAREA VIITOARELOR CONCURSURI. Ultimul aspect în contextul celor menționate este organizarea de autoritățile cu competențe legale de numire în funcție, în cel mult 6 luni, a concursurilor de ocupare a posturilor de director a instituției de învățământ devenite vacante. Conform art. 50 (5) din Codul Educației funcțiile de director și de director adjunct se ocupă prin concurs, în baza criteriilor de competență profesională și managerială. Regulamentul de organizare și desfășurare a concursului pentru ocuparea funcției de director și de director adjunct se aprobă de Ministerul Educației. La 23 martie 2015 Ministerul Educației a aprobat Regulamentul în cauză.

Situația confuză și contradictorie care se creează prin aceasta procedura de organizare a concursului, prevăzută în Regulamentul actual, este contrară nu numai principiilor autonomiei locale, dar și însuși

prevederilor și sensului Codului Educației, care zice că APL de nivelul I dețin competența deplină.

Atragem de asemenea atenție că conform art. 109 din Constituția Republicii Moldova și conform art. 1 din Legea privind descentralizarea administrativă – APL sunt organizate și activează autonom (atât din punct de vedere organizațional cât și funcțional) în condițiile legii și conform atribuțiilor stabilite de lege. Cele menționate de asemenea rezultă din Carta Europeană a autonomiei locale, ratificată fără rezerve de Republica Moldova.

Respectiv art. 50 (5) din Codul Educației efectiv delegă reglementarea procedurilor de organizare a concursului Ministerului Educației, o autoritate a administrației publice centrale de specialitate care nu poate interveni, reieșind din principiile enunțate, prin prescripții directe în activitatea APL.

Prin urmare, modul de desfășurare a concursului pentru ocuparea funcției de director și de director adjunct, având în vedere că cuprinde și domeniul APL, urma să fie reglementat integral în lege (Cod) sau putea să fie lăsat la latitudinea autorităților competente (APL I sau II după caz), iar Ministerul Educației având dreptul de a acorda suport prin recomandarea unui Regulament – model care ar fi putut să fie preluat de APL.

Astfel concursul urma sa fie organizat integral de către APL de nivelul I, prin emiterea dispoziției de către primar și cu includerea consilierilor, părinților și reprezentanților Direcției raionale de învățământ, dar nu invers cum este acum.

Pentru a fi mai specifici în cele menționate, aducem doar câteva exemple din Regulament, care demonstrează caracterul contradictoriu și încălcarea integrității competențelor APL.

Conform pct.6 din Regulamentul cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea funcției de director și director adjunct în instituțiile de învățământ general, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației nr.163 din 23 martie 2015, concursul este organizat exclusiv de Direcția raională de învățământ, iar APL de nivelul I nu au nici o atribuție, deși este domeniul lor de activitate și exercitarea competenței respective nu poate fi contestată sau limitată de o altă autoritate (art. 3 din Legea descentralizării administrative).

Conform pct. 14 subpunct. 4) din Regulamentul respectiv candidatul la funcție trebuie să îndeplinească standardul minim de competențe profesionale și manageriale stabilit de Inspectoratul Școlar Național (!?), adică apare o nouă autoritate administrativă centrală de specialitate care suplimentar stabilește cerințe obligatorii pentru APL și acestea din start sunt împrevizibile pentru o autoritate care acționează autonom în limitele unui cadru legal previzibil.

De asemenea ținem să menționăm că procedurile respective sunt prea voluminoase și complexe și necesită un volum proporțional de resurse umane și financiare (admisibile de exemplu în statele mari cu potențial de resurse semnificative), dar nu în condițiile statului nostru care are majore probleme demografice și economice și, de exemplu, pentru o grădiniță din sat dacă se va găsi o persoană, două să candideze, adică efectiv să nu se întâmple ca în zicala populară că „nu costă pielea cât dubala”.

În final, ținem să constatăm încă o dată în plus, că astfel de situații confuze și contradictorii, care pun în dificultate autoritățile publice locale, apar din lipsa unor consultări prealabile cu APL/CALM din partea autorităților centrale în procesul de elaborare a actelor normative corespunzătoare.

Prin urmare, luând în considerație cele menționate mai sus și în scopul depășirii situației create, CALM solicită organizarea în regim de urgență a unei întruniri cu conducerea Ministerului și identificarea soluțiilor corespunzătoare pentru problemele respective în interes comun.

SITUAȚIA ACTUALĂ ÎN DOMENIUL APL DISCUTATĂ CU AMBASADORUL REPUBLICII FEDERALE GERMANIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În data de 15 aprilie 2015, reprezentanții Congresului Autorităților Locale: doamna Tatiana Badan – Președinte CALM, primar al satului Selemet, domnul Viorel Furdui - Director Executiv CALM, domnul Ale-

xandru Osadci - Expert CALM au avut o întâlnire cu doamna Ulrike Knotz - ambasador al Republicii Federale Germania în Republica Moldova.

În cadrul întâlnirii au fost abordate diverse aspecte ce țin de problemele cu care se confruntă în prezent administrația publică locală, relațiile dintre nivelul local și central, reforma administrativ-teritorială, reforma fiscală și alegerile locale care vor avea loc în acest an.

Doamna Ulrike Knotz a reiterat sprijinul Guvernului Germaniei pentru procesul de descentralizare și dezvoltare locală oferit prin intermediul unor proiecte realizate de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

Părțile au convenit asupra dezvoltării relațiilor între cele două instituții, precum și asupra stabilirii unor legături și parteneriate directe cu asociațiile și autoritățile locale din Germania.

AUTONOMIA ȘI DEMOCRAȚIA LOCALĂ, ÎN VIZORUL GUVERNULUI SUA

În data de 17 aprilie 2015, reprezentanții Congresului Autorităților Locale: doamna Tatiana Badan – Președinte CALM, primar al satului Selemet, domnul Viorel Furdui - Director Executiv CALM, domnul Alexandru Osadci - Expert CALM au avut o întâlnire cu domnul James Pettit - Ambasadorul Statelor Unite în Moldova.

În cadrul întâlnirii s-a discutat despre situația actuală în domeniul APL, reforma administrativ teritorială și alegerile locale generale care vor avea loc pe data de 14 iunie 2015.

Tatiana Badan a menționat că nicio reformă în domeniile economiei, justiției, luptei cu corupția, educației, social etc. nu va avea succes și va rămâne doar pe hârtie atâta timp cât locul și rolul administrației publice locale în procesul de modernizare și dezvoltare a Republicii Moldova nu va fi pe deplin înțeles și recunoscut de către clasa politică și de guvernare.

La rândul său, James Pettit a subliniat că problemele autonomiei locale și democrația locală sunt în vizorul Guvernului Statelor Unite ale Americii, care

ramâne un susținător activ al comunităților locale.

Părțile au convenit asupra dezvoltării relațiilor bilaterale, precum și asupra stabilirii unor legături și parteneriate directe cu asociațiile și autoritățile locale din Statele Unite ale Americii.

CALM ȘI PARTENERII SĂI SLOVACI AU LANSAT PROIECTUL COMUN ADMINISTRAȚIE LOCALĂ INDEPENDENTĂ

La începutul lunii ianuarie 2015, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și partenerii săi din Slovacia, Fundația Pontis și Asociația Orașelor și Comunelor din Slovacia (ZMOS) au demarat implementarea proiectului comun "Administrație locală independentă". Proiectul este finanțat de către SlovakAid - Asistență oficială pentru dezvoltare a Republicii Slovacie.

Proiectul exprimă reacția la procesul actual de descentralizare derulat în Republica Moldova, unde acordul reciproc între părțile implicate este posibil numai prin comunicare și discuții între parte-

ar putea fi văzută ca înfăptuită, în realitate procesul continuă și va continua. Dezvoltarea societății aduce în mod constant noi provocări. Cooperarea dintre Republica Moldova și Slovacia cuprinde îm-

nerii relevanți și pregătiți. Capacitatea de a crea parteneriate pe mai multe niveluri, de a coopera, de a iniția și a lua decizii în cunoștință de cauză este o necesitate pentru reprezentanții publici, instituțiile publice, reprezentanții administrațiilor locale, aleșii locali, precum și organizațiile non-profit, asociațiile și sectorul de afaceri. Înțelegerea publică a procesului de descentralizare, necesitatea și consecințele acestuia este partea cea mai importantă a implementării cu succes a reformelor.

Societatea slovacă a trecut prin procesul de descentralizare în deceniul precedent. A descoperit aspectele puternice, precum și cele slabe ale descentralizării. Chiar dacă descentralizarea în Slovacia

părtășirea experiențelor pozitive, dar și a celor negative, în procesul de descentralizare pentru a le cunoaște și evita.

Obiectivul principal al proiectului este de a consolida poziția și performanța administrației publice locale din Republica Moldova ca un fundament esențial pentru descentralizarea puterii, aplicarea democrației participative și crearea unui stat democratic, stabil și funcțional.

Proiectul constă în mai multe activități cu scopul de a consolida capacitățile interne ale CALM, comunicarea cu populația și dialogul multisectorial cu autoritățile centrale, întâlniri și traininguri cu reprezentanții locali. Proiectul va dura 15 luni până în martie în 2016.

POLITICI PUBLICE LOCALE PRIN CONSENS SOCIAL – POLITICA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE DE EFICIENTIZARE A RESURSELOR LOCALE!

În data de 26 martie 2015 a avut loc conferința de lansare a Proiectului "Politici publice locale prin consens social – politica administrației publice locale de eficientizare a resurselor locale".

Evenimentul a fost organizat de către Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Fundația Parteneri pentru Dezvol-

tare Locală (FPDL) din România, cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe al României și UNDP Moldova

Proiectul a fost prezentat de către Daniela Plugaru și Doru Cristian Bularda, manageri de programe, Fundația Parteneri pentru Dezvoltare Locală (FPDL).

Scopul proiectului reprezintă consoli-

darea capacității Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) de acordare a asistenței autorităților publice locale în elaborarea politicilor publice de interes local, care vor contribui la eficientizarea utilizării resurselor în comunitățile locale.

La eveniment au participat reprezen-

tantul Ambasadei României, partenerii de proiect, primari, membrii Consiliului de Administrare, reprezentantele Rețelei Femeilor, secretari ai consiliilor locale, persoane responsabile de elaborarea politicilor publice la nivel local, experți în domeniu din România.

CALM A PARTICIPAT LA ȘEDINȚA COMITETULUI DE SUPRAVEGHERE A PROIECTULUI UNIUNII EUROPENE LADDER

În data de 21 Februarie 2015, în orașul italian Modena, a avut loc prima ședință a Comitetului de Supraveghere a proiectului LADDER „Autoritățile locale ca și catalizatori ai educației pentru dezvoltare și ridicării nivelului de cunoștințe”. Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană și implementat de partenerii CALM – Asociația agențiilor democrației locale (ALDA).

Proiectul respectiv ce va dura 3 ani este unul pan-european în care în total participă 46 de organizații din 35 țări, care activează în domeniul administrației publice locale (asociațiile APL, municipalități, Consiliu European, ONGuri, etc.). **Este foarte important că acest proiect nu numai este susținut de Uniunea Europeană, dar de fapt urmărește agenda de dezvoltare a Uniunii Europene.**

În anii 2010-2012 Uniunea Europeană a lansat o inițiativă ce cuprinde întreaga Europă care se numește “Educație pentru dezvoltare și ridicarea nivelului de cunoștințe” (DEAR). **Importanța acestei**

inițiative pentru APL din țările precum Republica Moldova constă în:

1. Recunoașterea la nivelul organelor de conducere ale Uniunii Europene că dezvoltarea înseamnă în primul rând abordare de sus în jos, respectiv de la cetățean la APL și apoi la nivelul național;

2. Implicarea cât mai activă în procese, politici, proiecte și în distribuirea fondurilor de dezvoltare ai APL și a societății civile;

3. Explicarea minuțioasă pentru cetățenii Uniunii Europene ce înseamnă dezvoltare, de ce trebuie de ajutat țărilor în curs de dezvoltare și comunităților lor precum și cum oamenii simpli și autoritățile publice din UE pot promova cooperarea și dezvoltarea comunităților și țărilor precum Republica Moldova.

Această dimensiune și abordarea respectivă promovată de Uniunea Europeană primește recent un suport larg din partea mai

multor organizații importante din Uniunea Europeană. Spre exemplu CALM, de asemenea, este implicat în activități similare de explicare și dialog cu APL din Uniunea Europeană, cu instituțiile Uniunii Europene în explicarea nevoilor și problemelor cu care se confruntă APL din țările Parteneriatului Estic în cadrul altui proiect susținut de Uniunea Europeană și implemen-

tat de CEMR (Consiliul municipalităților și regiunilor europene).

Aceste activități sunt extrem de prețioase pe termen mediu și lung deoarece promovarea ideilor și problemelor Republicii Moldova pentru APL din Uniunea Europeană, pentru societatea civilă din Europa, pentru oamenii simpli și mai ales pentru instituțiile Uniunii

Europene la urma urmei va solda cu susținere largă din partea actorilor importanți din UE a reformelor în domeniul APL din Republica Moldova precum și cu importante fonduri de asistență pentru domeniile administrației publice locale (toate politicile UE la urma urmei sunt susținute cu fondurile respective).

GESTIONAREA DEȘEURILOR: MODELE BUNE DE URMAT. MEMBRII CALM AU ÎNVĂȚAT DIN EXPERIENȚA TURCIEI!

Problema gestionării deșeurilor a devenit una alarmantă la nivel global, regional, precum și la cel local. Se propun soluții, se adoptă legi, iar unele țări au avansat atât de mult pe acest segment, încât un devenit “poligon” pentru demonstrații. Bazate pe supremația „celor trei r”, – reducere, reutilizare și reciclare, modelele concepute și aplicate de aceste state ar trebui să fie implementate și în Republica Moldova, pentru care problema deșeurilor a devenit piatră de încercare, în tentativa de a reduce efectul nociv asupra mediului și sănătății oamenilor. În plus, beneficiile economice în urma aplicării acestor proiecte sunt greu de neglijat - un studiu elaborat de Comisia Europeană estimează că punerea în aplicare integrală a legislației UE privind deșeurile ar conduce la economii de 72 de miliarde de euro pe an, ar spori cifra anuală de afaceri a sectorului gestionării și reciclării deșeurilor cu 42 de miliarde de euro și ar crea peste 400 000 locuri de muncă până în 2020.

Reprezentanți ai APL din Republica Moldova, la inițiativa CALM, au vizitat Turcia, țara care a găzduit, în perioada 8-14 martie 2015, un training organizat de către Uniunea Mondială a Municipalităților Turce. Forul a reunit reprezentanți din toată lumea, care și-au împărtășit expertiza în ceea ce privește Managementul Deșeurilor Solide și Reciclarea la Nivel Local. Astfel, au participat primari, vice-primari, șefi de departamente din orașele țărilor-membre ale Uniunii - România, Kazahstan, Kirgizstan, Azerbaidjan, Mongolia, Cipru. Din partea CALM au participat reprezentanții Primăriei municipiului Chi-

șinău și ai Primăriei orașului Taraclia, dl Vasile Efras, șef al secției proiecte și programe de dezvoltare din cadrul Direcției generale locativ-comunale și amenajare și respectiv dl Eugen Camenscic, manager energetic al or. Taraclia.

Participanții la training au menționat că, la moment, există un potențial enorm în acest domeniu, astfel încât experiența țărilor care înregistrează progrese importante în ceea ce privește ascensiunea în ierarhia gestionării deșeurilor este foarte importantă pentru Republica Moldova, care face primii pași în acest sens. Totodată, membrii delegației CALM au declarat că, inițiativele la nivel local reprezintă o modalitate importantă de a implica toată țara în crearea unei societăți fără deșeuri.

Programul vizitei a fost unul consistent. Participanții au auzit prezentarea

activităților Direcției de gestionare a deșeurilor a Primăriei generale a Istanbulului. Astfel aceștia au putut afla din prima sursă care sunt mecanismele de funcționare a acestui serviciu. Ulterior, la sediul operatorului de salubritate SA “ISTAC”, delegația numeroasă s-a putut convinge cu proprii ochi cum are loc planificarea activităților și cum se realizează la modul concret salubritatea unuia dintre cele mai aglomerate și mai mari orașe ale lumii. Programul vizitei a fost urmat de o interesantă incursiune în activitatea uzinei de reciclare și compostare Kemerburgaz-Işikli și depozitului sanitar pentru deșeurile menajere solide Kemerburgaz-Odayeri. Ca un element important în acest ciclu al gestionării deșeurilor a fost și vizita la Stația de incinerare și sterilizare a deșeurilor medicale, precum și la Stația de producere a gazului rezultat de la depozitul de deșeuri.

Participanții au menționat că, în situația în care Istanbul are în prezent cea mai mare concentrare urbană a Turciei, cu o populație de peste 13 milioane de locuitori și 7 milioane de turiști, cei 39 de primari ai urbei au concluzat pentru a pune la punct un sistem performant de salubritate, care cuprinde mai multe cicluri importante, model care, cu anumite ajustări, ar putea fi preluat și implementat și în orașele din RM.

Valoarea practică a trainingului a fost accentuată prin vizita la sediul operatorului de salubritate SA “IZAYDAŞ” din orașul Kocaeli, oraș în care este concentrată 15 % din industria Turciei. În cadrul acestei vizite au fost prezentate responsabilitățile acestui operator în colectarea și reciclarea deșeurilor și salubritatea orașului Kocaeli. De asemenea, participanții au putut vedea cum funcționează stația de incinerare a deșeurilor industriale periculoase,

precum și platul de depozitare a deșeurilor menajere solide, în cadrul căruia se extrage gazul metan care este folosit la producerea energiei electrice.

La fel programul a inclus vizita participanților la Primăria sectorului Beyoglu, din cadrul Primăriei generale a orașului Istanbul, în cadrul căreia au luat cunoștință de activitățile și responsabilitățile unei primării de sector în vederea gestionării deșeurilor până la stația de transfer, precum și despre salubritatea teritoriului din raza primăriei.

În cadrul unei ceremonii speciale tuturor reprezentanților le-au fost înmănat certificatele de participare la training. De asemenea, delegațiile țărilor-participante au făcut un tur al orașului Istanbul, vizitând locurile istorice de semnificație aparte pentru populație, precum Panorama 1453, Miniaturk, Basilica Cistern, Sultanahmet, precum și au făcut turul Bosforului.

Uniunea Municipalităților Lumii Turcice reprezintă o veritabilă punte dintre orașele mari și mici, un schimb de experiență a practicilor bune guvernării locale. Din această structură fac parte circa 14 municipalități din Turcia, Azerbaidjan, Cipru, Kirghizia, Siria, Tatarstan, R. Moldova, Bosnia și Herțegovina, Iraq, Mongolia, Rusia etc. Obiectivul esențial al acestei uniuni este cooperarea internațională la nivel local, prin utilizarea celor mai eficiente modele de guvernare locală.

PRIMĂRIȚELE - JOS PĂLĂRIA!

CALM: CARTE DE VIZITĂ

Misiunea CALM este de a promova o administrație publică locală democratică, descentralizată, transparentă și eficientă, capabilă să contribuie efectiv la dezvoltarea comunităților locale și asigurarea membrilor săi cu servicii publice de calitate.

MEMBRII CALM BENEFICIAZĂ DE:

- Instrumente eficiente de promovare a descentralizării și autonomiei locale reale;
- Stabilirea unui parteneriat efectiv cu Guvernul și autoritățile publice centrale în baza principiilor de egalitate, colaborare, legalitate, transparență și respect reciproc.
- Promovarea cooperării constructive și permanente între autoritățile locale și cele centrale;
- Participarea la seminare/mese rotunde/ateliere de lucru/vizite de documentare pe domenii cu tematică strategică pentru comunitățile pe care le reprezintă;
- Consultanță juridică, economică, financiară, statistică etc.
- Organizarea cursurilor de instruire și a schimbului de experiență pentru aleșii și funcționarii din administrația publică locală;
- Efectuarea de analize și expertize ale cadrului legal;
- Editarea unor studii, ghiduri, manuale, cărți, reviste, publicații, filme;
- Promovarea drepturilor și intereselor membrilor CALM;
- Consultanță pe problemele noii legislații și oferirea recomandărilor de implementare a noilor prevederi;
- Consultanță specializată în diverse domenii: tehnologii informaționale, inginerie, arhitectură, contabilitate, management;
- Intermedierea unor acorduri de colaborare cu localități din R Moldova, precum și cu cele de peste hotarele țării;
- Asistență și sprijin în atragerea de fonduri și scriere de proiecte;
- Asistență, suport și informație pentru APL și documente de consiliere expediate cu regularitate: e-buletine, newsletter, website, pliante, ziare, alte materiale de informare și comunicare;
- Acces la briefinguri, consultări, studii și cercetări;
- Serviciu de informare direct prin telefon sau email;
- Suport și asistență în relațiile cu mass-media și facilitarea oportunității de a fi evidențiate în campaniile naționale media ale CALM.
- Promovarea cooperării intermunicipale, a bunelor practici și a colaborării internaționale;
- Stabilirea și dezvoltarea cooperării cu asociațiile și organizațiile naționale și internaționale;

REȚEAUA FEMEILOR DIN CADRUL CALM, VERIGA PUTERNICĂ ÎN APL

În țara noastră, marcată istoric de prejudecăți și stereotipuri patriarhale, mai există lupta pentru egalitatea de gen, iar femeile încă mai trebuie să demonstreze că merită a fi tratate pe picior de egalitate cu bărbații. Prin intermediul membrilor sale, Rețeaua Femeilor din cadrul CALM promovează și încurajează liderismul feminin, mai ales că activitatea prodigioasă a membrilor sale nu mai lasă loc de interpretări.

Rețeaua Femeilor din cadrul CALM a fost creată în anul 2011 și reprezintă o platformă a femeilor din administrația publică locală – primari, președinți de raioane, consilieri, secretari, lucrători ai APL.

La nivelul sud-estului Europei, CALM, în calitate de asociație ce reprezintă Republica Moldova, deține rolul de lider în ceea ce privește raportul aleșilor locali (primari) femei și bărbați. La capitolul balanța de gen, Moldova atinge cel mai înalt nivel de 18% a femeilor primar în sud-estul Europei, față de media per regiune de 8,74% femei-primar, unele țări precum Turcia neavând aleasă nicio femeie primar.

În cadrul Rețelei Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-estul Europei (NALAS), a cărei mem-

bru este CALM, în ceea ce privește egalitatea de gen și promovarea liderismului feminin, Rețeaua Femeilor CALM este privită ca un exemplu de succes ce este necesar de urmat. Astfel Planul de acțiuni pentru componența gender a Strategiei NALAS pentru anii 2013-2017 include replicarea între Asociațiile membre a acestei practici de succes, respectiv Rețeaua Femeilor CALM va juca rolul de mentor în împărtășirea și preluarea de către alte Asociații APL din regiune a activităților în domeniul promovării egalității de gen și abilitării femeilor întru sporirea rolului femeilor în procesul decizional!

Vă stăm la dispoziție Dvs. pentru ca orice idee care promovează rolul indiscutabil al femeii în dezvoltarea comunităților să prindă contur!

Tel: +373 022 22-35-09
Fax: +373 022 22-35-29

Persoana de contact: Nadejda Darie, secretarul Rețelei Femeilor CALM.

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM)
acordă servicii reprezentanților Administrației Publice Locale în vederea elaborării Planurilor Strategice, consultanță juridică, alte servicii, care pot avea un impact important asupra dezvoltării comunităților locale, a promovării descentralizării și consolidării autonomiei locale. Pentru detalii nu ezitați să ne contactați.

CALM e mereu alături!

În fiecare Sâmbătă, la ora 14.00, la postul de radio Vocea Basarabiei ascultați

„Vocea Administrației Publice Locale”

cu Victor Rusu

De asemenea, puteți asculta această emisiune on-line prin internet la

<http://voceabasarabiei.net>